

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Platta kontra bok

En undersökning av elevers upplevelse av respektive medium

Elina Purmonen

Alexandra Staberg

Examensarbete 15 hp
Inom Svenska språket och litteraturen, 61-90 hp.

Läroarbetsutbildningen
Höstterminen 2012

Handledare
Ylva Lindberg

Examinator
Mattias Fyhr

SAMMANFATTNING

Elina Purmonen

Alexandra Staberg

Platta kontra bok

En undersökning av elevers medieupplevelse av respektive medium

Uppsatsen syftar till att undersöka elevers medieupplevelse av medierna läs- och surfplatta samt tryckt bok, då läsningens kan påverkas av medieupplevelsen. Frågeställningarna är av didaktiskt karaktär och rör eventuella skillnader mellan medierna, samt de eventuella pedagogiska konsekvenser som följer.

I bakgrunden ligger fokus på läsning, språkande och medium. Utgångspunkten är ett historiskt perspektiv som leder fram till nutid, där ett genusperspektiv och ett pedagogiskt perspektiv aktualiseras.

Undersökningen bygger på enkäter och intervjuer och rör således tre undersökningsgrupper från två olika skolor. Eleverna som ingår i dessa grupper går på högstadiet eftersom lässtatistik indikerar att det är i högstadieåldern läsningen börjar gå nedåt. Undersökningen koncentreras i enlighet med frågeställningarna på medieupplevelse och läsning kopplat till främst skola och undervisning.

Resultatet visar att en skillnad mellan medieupplevelsen av platta och bok finns. Den tryckta boken premieras ofta framför läs- eller surfplattan trots att merparten av eleverna i undersökningsgrupperna observerar en mängd fördelar med framför allt surfplattan. Eventuellt är upplevelsen av medierna kopplat till vana.

Slutsatser utifrån resultatet blir svåra att dra då undersökningsgrupperna inte är tillräckligt stora. Det som dock framkommer är att killar överlag verkar mer positiva till läsning på platta än tjejer, vilket inte gör läs- och surfplattan mindre viktig i sammanhanget. Diskussionen utgörs av två delar: diskussion av resultat och allmän diskussion.

Antal sidor: 37

Sökord: medieupplevelse, läsning, läsplatta, surfplatta, tryckt bok, läsning.

ABSTRACT

Elina Purmonen

Alexandra Staberg

Tablet versus Book

An investigation of pupils' experience of tablet in comparison to book

The purpose of this thesis is to investigate pupils' experience of the media – reading with a tablet, an iPad, and a traditional book, as the reading experience may be influenced by the experience of medium. The research questions concern didactics and possible differences between the media and what kind of possible pedagogical consequences that may have.

The background focuses on reading, language, and the medium. The starting point begins with a historical perspective, which naturally leads to the present time where the perspectives of gender and pedagogy are actualized.

The investigation is based on a survey and interviews related to three focus groups from two schools. The pupils' that are included in this research are studying at secondary school, as statistics regarding reading indicates that reading decreases for this age group. This occurs in both terms of time spent reading and the actual reading abilities. The investigation concentrates on the research questions concerning experience of medium and reading experience related mainly to school and teaching.

The results indicate that a difference in experience between tablets and book exist. The pupils' often prefer the traditional book rather than the tablets despite the fact that the majority of the pupils' observed several advantages of especially the iPad. The experience of medium may be a result of habit.

General conclusions are problematic to state since the focus groups are not sufficient in terms of numbers. Moreover the investigation indicates that boys seem to find the tablet more appealing than girls in general. The discussion is divided in two parts: discussion of the result and a more general discussion.

Number of pages: 37

Keywords: experience of medium, reading experience, reading tablet, Ipad, traditional book, reading.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte.....	1
1.1.1	Frågeställningar.....	1
1.2	Begrepp.....	2
2	Bakgrund.....	3
2.1	Språkande ur ett historiskt perspektiv.....	4
2.2	Historiskt om läsning.....	5
2.3	Läsning idag.....	6
2.3.1	Läsning kopplat till skola.....	9
2.3.2	Läsning i praktiken.....	11
2.3.3	Läsning kopplat till genus.....	13
2.4	Med medier som utgångspunkt.....	14
2.4.1	Digitala medier ur ett språkligt perspektiv.....	15
2.4.2	Digitala medier ur ett skolperspektiv.....	16
3	Teori.....	17
3.1	Literacy i förhållande till läsning.....	17
4	Metod.....	18
4.1	Avgränsning.....	18
4.2	Undersökning.....	19
4.2.1	Enkätundersökning.....	19
4.2.2	Intervju.....	19
5	Resultat.....	20
5.1	Enkäter.....	20
5.2	Intervjuer.....	26
5.2.1	Läsvanor.....	26
5.2.2	Läslust.....	26
5.2.3	Medieupplevelse.....	27
5.2.4	Tjejers och killars läsning.....	29

5.2.5	Didaktiskt.....	30
6	Diskussion	31
6.1	Diskussion av resultat.....	31
6.2	Allmän diskussion	35
6.2.1	Förslag på vidare forskning.....	36
6.3	Metodkritik.....	36

1 Inledning

Läsupplevelsen är intressant då den kan ge upphov till strategier för att bearbeta, reflektera över verkligheten, samt fördjupar förmågan att se andras perspektiv. Den berör och kan påverka läsarens relation till sig själv, relation till andra, samt även påverkar fysiskt och psykiskt eftersom den sätter igång kognitiva processer. Medieupplevelsen kan dessutom påverka läsupplevelsen i sin helhet och således läslusten.¹ När man läser upplevs alltså två viktiga företeelser – läs- och medieupplevelsen.

I den här uppsatsen granskas medieupplevelsen av läsplatta, surfplatta och bok ur ett elevperspektiv. Det är ett ämne som är högst aktuellt idag, då den tekniska utvecklingen påverkar samhället och således bör påverka skolans undervisning. Då det inte heller finns mycket tidigare forskning att tillgå på området, hoppas vi att den här uppsatsen kan vara en startpunkt.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att utreda elevers upplevelse av att läsa från medierna läs- och surfplatta i förhållande till bok. Elevperspektivet står i fokus då det är av värde inför vår kommande profession och därigenom också lärarkåren. Utgångspunkten är att läsförmåga är en central färdighet och därmed av vikt både i och utanför skolan. Därmed blir lustfylld läsning och engagerande skönlitteratur en viktig del av svenskundervisningen och av värde för elever. Om medieupplevelsen kan påverka läsupplevelsen:

Finns det ett pedagogiskt värde av att använda läs-, eller surfplatta, respektive bok i undervisningen? Finns det en eventuell vinst med respektive medium?

I uppsatsen kommer vi att beröra läsning ur två aspekter, sett utifrån genus och ett historiskt perspektiv. Dessa aspekter är relevanta då samhällets normer och samtiden kan påverka inställningen till olika medier samt upplevelsen i stort.

1.1.1 Frågeställningar

I vår undersökning utgår vi från följande fråga:

- Hur beskriver elever skillnader och/eller likheter mellan upplevelsen av platta kontra bok?

---

¹ Carlsson & Johannisson (red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare*, 2012, s. 162, 179, Manguel, *En historia om läsning*, 1999, s. 149-159.

Vi följer även upp med en didaktisk fråga:

- Vad har resultatet för konsekvenser för svenskundervisningen?

1.2 Begrepp

Begrepp som återkommer i uppsatsen är bland annat *medium*, som är en ”kanal för förmedling av information och underhållning”², och är således en förmedlare, eller i det här fallet ett förmedlingsredskap av olika skepnad, såsom boken eller läs-, och surfplattan.

Boken är ”en samling blad eller ark, vanligen med text”³. Boken kan ses som ett *medium* för kommunikationen av text eller annan typ av information, som också omfattas av en skönlitterär kommunikation med läsaren. Boken som medium omfattar både den *tryckta boken*, också kallad den *traditionella boken*, samt digitala motsvarigheter såsom *e-boken* och andra *digitaliserade texter*. Ordet e-bok är precis som det låter, en förkortning av elektronisk bok och är därav beroende av ett elektroniskt medium för att kunna kommunicera text eller information. Med detta sagt kan man använda ordet bok och både åsyfta den tryckta boken, såväl som e-boken och annan digital litteratur. Samtidigt kan man använda ordet bok och endast åsyfta det medium som den tryckta boken utgör.⁴ I uppsatsen kommer vi att syfta till boken som medium i form av *bok*, samt göra skillnad på *digitaliserad text* och *tryckt bok* när det känns aktuellt.

Ordet *platta* kan avse både *läsplatta* och *surfplatta* som skiljer sig åt i olika avseenden. Läsplattan är till exempel endast utformad för att läsas på och därmed rör de få funktioner som finns på plattan endast läsning. Läsplattan består dessutom av en elbläcksskärm, vilket gör att ljuset är dovare och texten upplevs mer som den text som återfinns i tryckta böcker än texter på internet. Surfplattan är främst till för att surfa på internet varför skärmen är som på en dator. Surfplattan kan mycket väl användas för läsning, eftersom båda typer av plattor kan ta emot e-boksformatet.⁵ I uppsatsen använder vi ordet *platta* för att benämna båda typerna av plattor, men särskiljer dem när det är angeläget som *läsplatta* respektive *surfplatta*.

---

² *Nationalencyklopedin*, ne.se, sökord: ”medium”.

³ *Ibid.*, sökord: ”bok”.

⁴ Vår reflektion av flera verk.

⁵ *Bibblan svarar*, bibblansvarar.se.

Läsning som begrepp kan omfatta olika förmågor som krävs för läsningen som aktivitet. Enligt Fredriksson & Taube omfattar detta åtminstone avkodning och förståelse.⁶ När vi använder ordet *läsning*, förutsätter vi att det är läsning som aktivitet, men definierar det inte närmare.

Läskunnighet rör förmågan att avkoda ett språk. *Läsfärdighet* å andra sidan omfattar utgångspunkten att läsning består av flera förmågor som bland annat omfattar avkodning, förståelse och reflektion. *Läsförståelsen*, som bland annat nämns i flera undersökningar, handlar om just förmågan att förstå texten. När man läser upplever man både mediet och innehållet,⁷ varför vi refererar till den första formen av upplevelse som *medieupplevelse* och den andra som *läsupplevelse*. *Upplevelse* i sig är något som är svårt att definiera, men den har med en känsla att göra och behandlar således en helhetskänsla av läsningen. Vidare menar många att upplevelse, liksom känsla, är personlig.⁸

Litteratur som begrepp är en ”samlingsbeteckning för skrivna texter som uppfyller vissa estetiska kriterier.”⁹ Man brukar skilja på två huvudgrenar i litteraturen – skön-, och facklitteratur. *Facklitteratur* omfattas av vetenskapliga och informativa textgenrer, medan *skönlitteratur* består av fiktionsgenrer och så kallad berättande text.¹⁰ I den här uppsatsen utgår vi från *skönlitteratur*.

2 Bakgrund

Det moderna samhället har öppnat upp för ett behov av teknik och spridande av information och är därför av stor relevans för vår uppsats. Skolan måste spegla den tekniska utvecklingen i samhället för att integrera eleverna med den samtid vi lever i. Kommunikationsbehovet har alltid funnits, men möjligheterna att kommunicera har med teknikens hjälp mångfaldigats. Informationsflödet och kommunikationsbehovet i samhället har därför påverkat människan direkt eller indirekt, och har blivit en del av skola, utbildning, arbete, men också fritid och

---

⁶ Fredriksson & Taube, *Läsning, läsvanor och läsundersökningar*, 2012, s. 23.

⁷ Ibid., s. 23-55, Manguel, 1999, s. 149-159.

⁸ Nordstedts svenska ordbok, 2003, sökord ”upplevelse”.

⁹ Nationalencyklopedin, ne.se, sökord: ”litteratur”.

¹⁰ Ibid., sökord: ”skönlitteratur”, ”facklitteratur”.

vardag. Utbudet av medier är med den tekniska utvecklingen stor. Det är bland annat därför den tryckta boken också återfinns i olika digitala format idag.¹¹

2.1 Språkande ur ett historiskt perspektiv

För att knyta an till hur språket har utvecklats och påverkat samhället och följaktligen skolan, krävs en återblick på den språkliga historien.

Sedan urminnes tider har människan haft ett behov att kommunicera. Det talade språket växte därmed fram som en konsekvens av kommunikationsbehovet. Det skrivna språket är i sin tur resultatet av ytterligare ett behov av kommunikation, den här gången gällande behovet att kommunicera med sig själv och andra oberoende av tid och rum. Innan skriftspråkets framväxt nyttjades hjärnkapaciteten främst för att minnas det mest väsentliga och intressanta.¹²

Med skriftspråkets framväxt kunde man börja teckna ner det man förut hade behövt minnas. När man inte längre behövde memorera, utan kunde gå tillbaka och betrakta efterlämnad information, kunde hjärnans kapacitet användas för nya förfaranden. Kunskap, som inte längre var bunden till tid och rum, kunde tack vare skriftspråket både breddas och fördjupas. Många litteraturvetare menar därför att den tekniska utvecklingen inte varit där den är idag, eller ens möjlig, utan det skrivna språket.¹³ Faktum är att datorer, smartphones, läsplattor och ipads, som numera är en del av mångas vardag, kanske inte hade existerat om inte skriftspråket vuxit fram.

Fokuserar man specifikt på textmediet så har det förändrats över tid för att göra upplevelsen av läsning optimal, då läsupplevelsen influeras av medieupplevelsen. Människan har övergått från att läsa på medier som sten, tyg, pergament, till att senare läsa ur den tryckta boken. Förändringarna har varit bundna till sin tid och med uppfinnandet av datorn har steget från den tryckta boken till dataskärm och till läs- och surfplatta inte varit lång.¹⁴

---

¹¹ Carlsson & Johannisson, 2012, s. 46, Imsen, *Elevens värld*, 2006, s. 126-128.

¹² Gee & Hayes, *Language and Learning in the Digital Age*, 2011, s. 19.

¹³ Ibid.

¹⁴ Carlsson & Johannisson, 2012, s. 24, Manguel, 1999, s. 149-159.

2.2 Historiskt om läsning

Alberto Manguel skriver att ”man läste högt från det skrivna ordets första tid”¹⁵. Det historiska perspektivet på läsning, blir för oss intressant då sättet att läsa har förändrats över tid och troligtvis alltid kommer göra det. Tyst läsning som är en självklarhet för oss idag ansågs exempelvis egendomlig förr.

Högläsning var den första typen av läsart och det normala fram till omkring 900-talet, då den tysta läsningen blev mer allmänt vedertagen. Högläsningen är ur ett historiskt perspektiv en naturlig utveckling av språkandet eftersom högläsningen ligger närmast skriftspråkets ursprung, alltså det talade språket. Det fanns heller inte många textexemplar historiskt sett, vilket innebar att man memorerade och reciterade många av de verk man läste. Muntlig tradering och uppläsning från texter var därför vanligt förr, då alla inte kunde läsa, hade möjligheten att lära sig eller hade tillfälle att läsa ur ett fysiskt verk. Läskunnigheten spred sig i takt med att konsten att framställa böcker blev effektivare. Med boktryckarkonsten på 1400-talet, spreds inte bara verk i en större omfattning, utan även läskunnigheten.¹⁶

Den tysta läsningen avancerade ur högläsningen. Den blev allt vanligare och en accepterad läsform efter 900-talet och krävde inte bara en lyssnare, utan också en aktiv läsare. Den tysta läsningen öppnade upp för en inre läsning där läsarens upplevelse blev betraktad som något personligt. Att läsa tyst kräver en djupare läsförmåga eftersom man läser med hjälp av tankeförmågans inre bilder och i dialog med boken. Läskunniga föräldrar har dock alltid läst högt för sina barn till dess att barnen själva lärt sig att läsa.¹⁷

Ur ett historiskt perspektiv kan även observeras att läsning varit något manligt framför kvinnligt. Männen var de lärda och de som lärde ut. Kvinnorna å andra sidan fick inte lära sig att läsa, om det inte fanns religiösa grunder. Utvecklingen till dagens samhälle där både kvinnor och män lär sig läsa och läser, utan religiösa argument, initierades någon gång under medeltiden och i de högre klasserna.¹⁸

---

¹⁵ Manguel, 1999, s. 49.

¹⁶ Ibid., s. 48-132.

¹⁷ Ibid., s. 48-118.

¹⁸ Ibid., s. 75-77.

2.3 Läsning idag

Läsning handlar om språklig kommunikation och dess syfte är att förmedla budskap. Filosofiskt kan man också mena att läsning fyller en mänsklig funktion, och att läsning för somliga kan vara i princip lika viktigt som att andas.¹⁹ Olika syn på läsning och skönlitteratur idag är relevant för vår undersökning och i allra högsta grad ur ett didaktiskt perspektiv.

Skönlitteratur tillskrivs kulturellt, samhälleligt och existentiellt värde då läsaren erbjuds strategier att tänka om och bearbeta verkligheten. Den påverkar även läsarens relation till andra och utvecklar förståelse för andra perspektiv. Eftersom skönlitteratur berör läsaren fysiskt och psykiskt, får den läsaren att känna något, vilket kan vara engagerande och inspirerande. Skönlitterär läsning kan dessutom ses som ett socialt projekt där intellektet utvecklas, särskilt i sociala sammanhang. Manguel pekar i sin tur på den fantastiska upplevelse som fiktionens värld kan erbjuda. Upplevelsen inbegriper det faktum att bokens värld kan kännas högst verklig och närvarande trots att man rent tekniskt endast sitter och läser. Denna känsla kan i sig anses ologisk. En bra upplevelse enligt Manguel har att göra främst med innehållet, men också känslan av närvaro som erfars på olika plan.²⁰

Enligt Lars Höglund ses läsning i allmänhet ”ofta som en grundläggande färdighet och ett etablerat sätt att förmedla kultur, information, fakta och underhållning.”²¹ Läsningen ses således som en basfärdighet, både i Sverige och internationellt. Begreppet basfärdighet omfattar de färdigheter som krävs i skolan, men även livet ut. God läsfärdighet är en förutsättning för framgång både i skola, arbetsliv och samhälle. Vissa hävdar, likt Manguel, att det är viktigare att kunna läsa än att skriva. Andra, såsom Gee & Hayes, menar att båda förmågorna är lika viktiga, även om läsningen lätt uppfattas som viktigare, varför läsning ofta är något man anser sig vara bättre på än skrivande i dagens samhälle.²²

---

¹⁹ Fredriksson & Taube, 2012, s. 16, Manguel, s. 15.

²⁰ Carlsson & Johannisson, 2012, s. 162, 164, 179, Manguel, 1999, s. 19.

²¹ Carlsson & Johannisson, 2012, s. 45.

²² Gee & Hayes, 2011, s. 3, Manguel, 1999, s.15.

En intressant aspekt är att läsaktiviteter idag ligger på en jämn nivå och är ganska oförändrad de senaste 20-30 åren²³, fastän man, om man ser till specifika grupper²⁴ av befolkningen, kan skönja en förändring. Vad gäller den skönlitterära läsningen, har den gått ner, speciellt i åldrarna 9-14, 15-19, 20-24. En mer specifik nedgång återfinns i åldrarna 15-24 och är tydligast inom gruppen 15-19. Skönlitteraturen är den kategori av läsning som är mest stabil över tid vid en jämförelse av exempelvis facklitteratur. Grupperna av läsare och icke-läsare är i sammanhanget två av de grupper som förefaller stabila över tid. Det här innebär att läsningen överlag är stabil, men däremot har läsförmågan gått ner.²⁵

Förändringen vad gäller läsningen vittnar bland annat Mediebarometern²⁶ om som år 2011 visar att 48 % av männen och 65 % av kvinnorna läste böcker en genomsnittlig vecka. Sjutton år tidigare, 1994, läste 55 % av männen, respektive 72 % av kvinnorna. Ser man till specifika åldersgrupper läste 9-14-åringarna mest 1994 då de utgjordes av 96 % i förhållande till de som läste minst på 43 %. 65-79-åringarna utgjorde dessa 43 %. 2011 läste fortfarande 9-14-åringar mest med 88 %. 52 % av 65-79-åringarna läste, vilket är en procentuell ökning i jämförelse med 15-64-åringarna som läste betydligt mindre 2011 än sjutton år tidigare. Dessa åldersgrupper låg 2011 på drygt 50 %.²⁷

Den uppskattade dagliga läsningen av böcker från 1980 och framåt, verkar däremot vittna om en svagt ökad bokläsning i de flesta åldersgrupperna, där de grupper som läser något mindre, eller på ganska oförändrad nivå, utgörs av befolkningen mellan 15-44 år. 2011 svarade över 70 % av de tillfrågade att de läser böcker någon gång under ett halvår och över 80 % av befolkningen läser böcker någon gång på ett år.²⁸

Åsa Nilsson vill uppmärksamma denna typ av statistik då de fokuserar på aktivitet, vanor och användning. Ofta bygger statistik av den här typen på enkätfrågor som rör den personliga

---

²³ Margareta Persson (Kåreland, *Läsa bör man...?*, 2009, s. 21) nämner att det är främst på 1970-talet och framåt man har en mer frekvent statistik för läsning ur olika perspektiv i Sverige, men att mycket lässtatistik kan härledas till just 1980-talet och framåt.

²⁴ I de undersökningar som görs delas befolkningen ofta in i åldersgrupper, varpå olika undersökningar kan ha olika åldersindelningar. Detta gör det svårt att ibland dra klara slutsatser. En annan sak att ta i beaktning, enligt Höglund, är att olika undersökningar ställer olika frågor, har olika fokus och använder olika metoder. (Carlsson & Johannisson, *Läsarnas marknad, marknadens läsare*, 2012, s. 46-70).

²⁵ Carlsson & Johannisson, 2012, s. 46-50, Kåreland, 2009, s. 21.

²⁶ Mediebarometern är en omfattande undersökning via telefonintervjuer. Undersökningar görs främst med den genomsnittliga dagen som mått. De intervjuade är mellan 9-79 år gamla (Nordicom, nordicom.gu.se).

²⁷ Procenttal funna i excel-dokument gällande Mediebarometern, från gu.se.

²⁸ Ibid.

uppskattningen av olika slag. Nilsson menar helt enkelt att det är svårt att uppskatta vanor i och med att vi, trots att vi har rutiner, också upplever både mer ”vanliga” och ”ovanliga” dagar.²⁹

Ett exempel är att underskattning visar sig vara vanlig vad gäller uppskattningen av medieanvändning. Ju mer man integrerar med mediet på ett frekvent plan, desto svårare är det att uppskatta brukandet då man sällan reflekterar över det. Nilsson menar därför att det verkar som om överskattning av daglig användning är vanligare, medan underskattning av användande är vanligare i relation till längre tidsperioder. ”Skillnaden i utfall mellan vana och faktisk användning är heller inget unikt resultat och ska därför inte tolkas som ett rent reliabilitetsproblem”³⁰, men medvetenheten om förhållandet är inte fel.³¹

Generellt sett säger svensk lässtatistik att det är mindre skillnad mellan pojkars och flickors läsning och större skillnad mellan mäns och kvinnors. Störst skillnad utgör den socioekonomiska bakgrunden, som till viss del återspeglas hos elever. Elever från låginkomstfamiljer lever ofta i läsfattiga hem, vilket kan resultera i att läsvanan och läsförmågan inte praktiseras utanför skolan. Elever från höginkomstfamiljer lever ofta i lästäta hem, vilket kan leda till god läsvana samt läsförmåga. Läsförmågan verkar enligt undersökningar vara bättre hos friskoleelever än kommunala skolelever, vilket kan sättas i samband med socioekonomisk bakgrund, då friskoleelever oftare kommer från höginkomstfamiljer.³² Även om elevens bakgrund inte fokuseras i vår undersökning tycker vi att dessa förhållanden är värda att nämna. Det visar nämligen på hur viktig roll skolan kan komma att ha för elevens läsvana, läsförmåga och framgång.

Dessutom finns det indikationer på att läslust sker i en form av växelverkan mellan generationer. Föräldrar hittar exempelvis läslust när de skaffar familj då de läser för barnen. Detta kan vara startpunkten för en ny generations läslust och läsförmåga där berörda parter fortsatt inverkar på varandras läslust.³³

---

²⁹ Nilsson, ”Vanliga och mer ovanliga dagars medieanvändning”, s. 241.

³⁰ Ibid., s. 253.

³¹ Ibid., s. 241-259.

³² Carlsson & Johannisson, s. 60-81, Fredriksson & Taube, 2012, s. 115.

³³ Carlsson & Johannisson, s. 185.

2.3.1 Läsning kopplat till skola

Läsningen påverkas alltså förutom av hemförhållanden, av skolförhållanden. Faktorer som kan påverka läsning och läsförmåga omfattas av lärare, klass, skola och tillhörande miljö. I sammanhanget talar man bland annat om inomskolsvarians och mellanskolsvarians. Inomskolsvarians rör skillnader mellan elever på skolan och mellanskolsvarians rör således skillnader mellan skolor. Inomskolsvariansen i Sverige är enligt PISA-undersökningen³⁴ 2009 mycket högre än mellanskolsvariansen vad gäller läsförmågan. Mellanskolsvariansen låg nämligen på 21,7 %, medan inomskolsvariansen låg på 95,7 %. Jämfört med andra europeiska länder ligger mellanskolsvariansen på lägre nivå i Sverige än i många andra länder, medan inomskolsvariansen å andra sidan ligger högre.³⁵

För att nämna några skolförhållanden som kan påverka elevers läsförmåga, verkar klasstorleken inte påverka läsförmågan, varken i Sverige eller i övriga Europa. Detta kan dock bero på att många klasser i Europa är så kallat medelstora och därmed är eventuella samband svåra att detektera. En annan faktor som verkar mer avgörande rör lärare och undervisning. Det finns nämligen ett samband mellan lärarens kön, ålder och utbildning kopplat till undervisning och elevers läsförmåga. Ser man till lärarens kön, finns det en indikation på att manliga lärare bidrar till en något sämre läsförmåga vid en jämförelse med kvinnliga. Det finns även ett samband mellan lärarens undervisningserfarenhet och elevers läsförmåga, vilket bland annat har med lärarens ålder att göra. Ju mer undervisningserfarenhet lärare har desto bättre läsförmåga hos elever. Sett till utbildning finns det ett samband mellan utbildning, behörighet hos lärare och elevers läsförmåga. Lärare med utbildning och behörighet tenderar att bidra till en bättre läsförmåga hos elever överlag.³⁶

I och med att utbildningen hos lärare verkar spela roll, tittar vi närmare på en studie av Margareta Persson, med fokus på lärarstudenter. Studien visar att lärarstudenter, liksom verkamma lärare, ställer sig bakom tre värden för att rättfärdiga skönlitteraturen i skolan. De tre värdena rör litterära värden, litteraturvetenskapliga värden och samhällsvärden. De två första värdena skiljs åt av att vara praktik, samt teori. När det gäller praktiken eller de litterära vär-

---

³⁴ PISA står för "Programme for International Student Assessment". Undersökningens syfte är att granska några av de europeiska ländernas utbildningssystem. Fokuset är ländernas femtonåriga elever, eftersom många europeiska elever slutar grundskolan vid sexton års ålder. Studien genomförs var tredje år och man undersöker förmågor inom områdena: matematik, naturvetenskap och läsförståelse. (Skolverket).

³⁵ Fredriksson & Taube, 2012, s. 97.

³⁶ Ibid., 113-127.

dena framhålls ofta vikten av läsning för ordförråd och språkbruk, medan de litteraturvetenskapliga värdena bland annat omfattar reflektion och analys. Samhällsvärdet består av det minst utpräglade i skolans värld och där inryms bland annat statens demokratiska värden. Upplevelsen motiveras inte som rättfärdigat ur svenskämnets perspektiv hos de flesta, men framhålls som önskvärt.³⁷

I en annan studie, med fokus på skola och skönlitteratur, påpekar Lars Brink, att det är av vikt att skönlitteraturen hålls levande. Detta innebär att man rimligen låter den så kallade populärkulturen få komma till tals i svenskundervisningen. Populärkulturen ses ofta som en antonym till finkulturen, men denna tanke skapar bara mer distans och distanserar samhället och skolan, samt eleverna från skolan. Brink noterar en ”viss tröghet”³⁸ när det kommer till läsningen ur ett inspirerande elevperspektiv och noterar samtidigt en tillbakagång vad gäller den så kallade finkulturens klassiker. Han talar om att göra skönlitteraturen till en mer naturlig del av skolan, där ett boktips mellan elever, eller mellan elev och lärare, ska ses som värdefullt för undervisningen och som ett genuint meningsutbyte.³⁹

Vidare är PISA-undersökningen av vikt då den fokuserar på 15-åringars läsförståelse. Undersökningen visar på en försämrad läsförmåga år 2009, jämfört med år 2000. Det verkar som om pojkarna läser sämre än flickorna i undersökningen som år 2000 och 2009 haft huvudfokus⁴⁰ på läsförståelse och läsförmåga. I samband med PISA-undersökningen år 2009 ställdes frågor om läsvanor. Svaren kopplat till resultatet av lästesten visade att man generellt sett fått bättre resultat på undersökningen om man läser mycket på fritiden. Resultatet visar dock att oavsett om man läste 30-60 minuter per dag eller två timmar var läsförmågan densamma. År 2009 gjordes även ett tillägg i undersökningen där möjligheten att läsa digitalt fanns. Tillägget visade att pojkar i Sverige var bättre på att läsa digitalt än traditionellt, medan flickors läsförmåga var i princip oberoende av medium. Med fokus på Europa antyder undersökningarna att flickor läser generellt bättre än pojkar vilket stämmer, förutom i Spanien och Luxemburg.⁴¹

---

³⁷ Kåreland, *Läsa bör man..?*, 2009, s. 30-32.

³⁸ *Ibid.*, s. 45.

³⁹ *Ibid.*, s. 46-47.

⁴⁰ Var tredje år undersöks förmågorna inom områdena: matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Ett av dessa tre undersökta områden står varje gång i huvudfokus. (Skolverket).

⁴¹ Carlsson & Johannisson, s. 106-107, Fredriksson & Taube, 2012, s. 75, 97.

2.3.2 Läsning i praktiken

Relevant för vår uppsats blir att i bakgrunden koppla läsningen i skolan till läsningen i praktiken, vilket delvis gjorts i föregående stycke, men nu även konkretiserat genom en undersökning och ett projekt. Detta för att ge två samtida perspektiv på läsning i praktiken.

Skolinspektionen pekar konkret på den något högre inomskolsvariens än mellanskolsvariens som tidigare nämnts. Denna variens kan nämligen uppmätas inom den svenska läsundervisningen. Elever som går på skolor med stor inomskolsvariens är ofta medvetna om den och känner ett missnöje om de upplever att de har sämre kvalitet på läsundervisning än andra klasser. Skolinspektionen granskade sammanlagt fyrtio skolor med huvudfokus på kvalitetsgranskning av läsundervisning och lärares undervisningsmetoder.⁴² Granskningen, som publicerades 2012, är ett resultat av den nya kursplanen där bland annat den lustfyllda läsningen poängteras. I syftesbeskrivningen för svenskan kan läsas att:

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. [...] I mötet med olika typer av texter [...] ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.⁴³

Skolinspektionens granskning utgår från svenskämnets syfte och konstaterade att endast en tredjedel av de lektioner som granskats på de olika skolorna visar på hög kvalitet vad gäller läsundervisningen. Detta motsvarar de lektioner som planeras, struktureras, tydliggörs och stimulerar samt motiverar eleverna till läsning. Läslusten återfinns generellt sett i de fall där läsningen utgår från ett elevperspektiv, snarare än ett lärarperspektiv. Med elevperspektiv avses läsning som är förankrad i elevernas verklighet och tidigare erfarenheter och därmed upplevs som meningsfull. Digitala medier är en del av många elevers verklighet och något många elever uppskattar, samt önskar mer av i läsundervisning.⁴⁴

Undersökningen påvisar även ett samband mellan trygghetskänsla och genomsnittliga lästestsresultat. Elever som känner sig otrygga i skolan av olika anledningar presterar generellt

---

⁴² Skolinspektionens kvalitetsgranskning, ”Läsundervisningen i ämnet svenska, 7-9”, 2012, förord, inledning samt diskussion av resultat.

⁴³ Kursplan i svenska, årskurs 7-9, ”Berättande text och sakprosa”. (Skolverket).

⁴⁴ Skolinspektionens kvalitetsgranskning, 2012, slutsatser och diskussion av resultat.

sämre. Lektionens struktur och lärarens tydlighet kan vara två komponenter som bidrar till en tryggare miljö. Ju tryggare eleverna känner sig desto bättre resultat kan de uppnå.⁴⁵

Av rapporten framgår det att de skolor som använder surfplattor och datorer i undervisningen uppvisar ökad motivation hos eleverna, minskad frånvaro och minskade disciplinära åtgärder. Även föräldrarna har varit positiva och känt sig mer delaktiga i elevernas skolgång på dessa skolor. Undersökningen visar också att ett engagerat samarbete mellan svenskläraren och skolbibliotekarien, eller folkbibliotekarien, kan komma att vara en avgörande komponent för elevernas läsning och läslust.⁴⁶

Ett annat konkret exempel i praktiken är Jönköpings kommuns projekt ”E-book – Att läsa på platta”. Projektet påbörjade 2009 och ”syftar till att visa på alternativ till den traditionella skönlitterära boken samt att bidra till ökad förståelse för ett vidgat text- och mediebegrepp på grund- och gymnasieskolor i Jönköpings kommun.”⁴⁷ Projektet gick ut på att engagera skolbibliotek, samt skolor, att låna och använda läsplatta delvis i undervisningen, men främst för läsning i sig. Projektet utvärderades läsåret 2010/2011.⁴⁸

Utvärderingen visar att läsplattan fungerat väl ute på skolorna, även om tekniken kan krångla vid lån och borttagning av e-böcker. Överlag har läsningen på plattorna upplevts i princip problemfritt. Eleverna som har testat plattorna har tyckt att det har varit kul och många har varit positivt inställda. Några hade önskat att man hade kunnat låna hem plattorna för läsning på fritiden. En specialpedagog i kommunen har förklarat att läsplattan kan vara särskilt bra för elever med läs- eller koncentrationssvårigheter, då man koncentrerar sig på en sida i taget. En annan bra funktion är att textstorleken kan regleras. En elev har även uttryckt att det är skönt att ingen i klassrummet kan se hur tjock eller tunn bok man läser.⁴⁹

Trots att många elever har visat på en ökad läslust på läsplatta, finns det de elever som inte lockats av läsplattan, samt de elever som testat den men inte upplevt den som bekväm. Eleverna som lockats och visat på en ökad lust att läsa, har varit olika typer av läsare och elever. Vissa elever har endast tyckt att plattan varit intressant så länge den känts ny. Utvärderingen

---

⁴⁵ Skolinspektionens kvalitetsgranskning, 2012, s. 12-13.

⁴⁶ Ibid., slutsatser och diskussion av resultat.

⁴⁷ Jönköpings kommun, 2011, s. 1.

⁴⁸ Ibid., s. 1-3.

⁴⁹ Ibid.

pekar på att det är olika vad eleverna föredrar och att vissa föredrar den tryckta boken och andra läsplattan.⁵⁰ ”Läsnojet hänger till stor del på att man har det bekvämt”⁵¹, säger Manguel, vilket kanske stämmer. Det han menar är att läsupplevelsen även omfattas av medieupplevelsen. Formatet på mediet, samt när och var vi läser, påverkar vår upplevelse.⁵²

2.3.3 Läsning kopplat till genus

Genus är av vikt för vår uppsats då läsning kan skilja sig mellan könen. Vi anser att det vore av värde att se om skillnaden beror på genuset i sig eller de normer som finns i samhället och de attityder de medför. Senare i uppsatsen blir detta intressant då vi kan fråga oss om eventuella skillnader finns mellan könen, eller om det bara är en gängse uppfattning?

Det finns tydliga förväntningar i samhället på män respektive kvinnor som kan sättas i samband med generella och socialt accepterade normer om vad som är typiskt manligt och kvinnligt. Detta är något som omedvetet förmedlas i många hem och även i skolan. Skillnader i pojkars och flickors läsning och läsfärdighet kan därför förklaras genom ett genusperspektiv snarare än ett biologiskt.⁵³

Många undersökningar indikerar att det finns en klar antydning i samhället att litteraturläsning är en mer vedertagen kvinnlig sysselsättning och att litteraturläsning har blivit ett så kallat feminiserat område. Detta påverkar flickors läsning positivt, men pojkars läsning negativt. Fredriksson & Taube observerar att det kan vara därför läsningen går ner i den ålder då man blir mer medveten om sin kropp, sitt kön och troligtvis påverkas av normer och förväntningar på ett personligare plan. Det här skulle nämligen kunna förklara varför killars litteraturläsning verkar gå ner i en högre grad än tjejers i tonåren. Med detta sagt verkar det vara just i tonåren som motiveringen av läsning blir mycket viktig i skolan och framför allt i svenskundervisningen.⁵⁴

Attityden till läsning är en central komponent för hur läslust slår ut. Att läsningen ses som feminint spelar roll, men även personliga attityder angående läsning påverkar utslaget. I samhället i stort läser kvinnor i högre utsträckning än män. Jämför man samhällsstatistiken med lärarutbildningen och svenska som ämnesval, överensstämmer kvinnliga studenters läsning

---

⁵⁰ Jönköpings kommun, 2011.

⁵¹ Manguel, *En historia om läsning*, 1999, s. 149.

⁵² *Ibid.*, s. 149-159.

⁵³ Fredriksson & Taube, 2012, s. 76-83.

⁵⁴ *Ibid.*, Kåreland, 2009, s. 23.

med lässtatistiken medan manliga studenter ligger betydligt högre än det manliga genomsnittet. Blivande manliga svensklärare läser alltså mer än män överlag och många av dem läser mer än den generella statistiken uppvisar för kvinnor. På lärarutbildningen i sig verkar det finnas en större läslust hos män. Att ha en manlig förebild som läser mycket kan vara av vikt för killars framtida läsning och läslust.⁵⁵

2.4 Med medier som utgångspunkt

Innehållet påverkar läsoplevelsen lika mycket som boken och plattan som medium kan påverka den. Formen på mediet man använder kan vara av betydelse för när eller om man väljer att använda det, därmed påverkar antagligen formen också våra elever.

Alberto Manguel talar till exempel om boken som medium och att dess form avgör när och var man läser den. Brukandet av boken som medium har alltså med situation och upplevelse att göra då känslan av boken för händer och för ögon påverkar oss. Ett exempel är pocketboken som var en lättare, samt nättare variant av den inbundna boken. Den blev därför ett bra alternativ om man befann sig på resande fot. E-boken och boken, kan till exempel sättas i samband med varandra, då litteraturen måste anknytas till den tekniska utvecklingen, medielandskapet och förstås i dess kontext. Att den tryckta boken också finns som digitala alternativ, där e-boken är en av många, är en naturlig process då marknaden anpassat sig efter läsarens vardag och behov.⁵⁶

Detta innebär på samhälls nivå att medieanvändandet har ändrats i takt med att medieutbudet har förändrats och ökat. Vad som finns på marknaden avgör vad man har tillgång till, samtidigt som marknaden är beroende av efterfrågan. Vissa av de medier som marknaden erbjuder har blivit en stor del av svenskarnas vardag. Efterfrågan påverkar medieutbudet och därmed vilka medier man har att tillgå både i arbets- och privatlivets sfär.⁵⁷

Medieanvändningen hos befolkningen har i Sverige undersökts sedan 1979 av Nordicom och sammanställts i deras Mediebarometer⁵⁸. Varje år anges användandet i procent i förhållande till de slumpmässigt utfrågade svenskarna. Procenttalen ger samtidigt en fingervisning om

---

⁵⁵ Kåreland, 2009, s. 34-35.

⁵⁶ Manguel, 1999, s. 125-138, Vår reflektion av flera verk.

⁵⁷ Imsen, 2006, s.125-146.

⁵⁸ Mediebarometern är en omfattande undersökning via telefonintervjuer. Undersökningar görs främst med den genomsnittliga dagen som mått. De intervjuade är mellan 9-79 år gamla. (Nordicom, nordicom.gu.se).

vilka medier som dominerar, vilket i sin tur kan påverka tidsfördelningen dem emellan samt återstoden av tiden som kan omfatta läsning.

2011 ligger fyra medier i topp hos befolkningen: tv, tidning, radio och internet, då medierna används av mer än 70 % av befolkningen en genomsnittsdag. Ovannämnda medier används en genomsnittlig vecka av mer än 85 % av befolkningen. Andelen manliga och kvinnliga användare av samtliga medier ter sig mycket lika. Detsamma gäller användandet i åldersgrupperna.⁵⁹

2.4.1 Digitala medier ur ett språkligt perspektiv

Genom tiderna har det alltid funnits en rädsla för det som är nytt. När skriftspråket kom fanns ett motstånd och en ovilja att ta till sig det nya, i och med det förändrade förutsättningarna för språkandet. Då skriftspråket växte fram ur det talade språket berodde rädslan delvis på att dåtida tekniker, såsom de memoreringstekniker som fanns, skulle komma att försvinna. James Paul Gee & Elisabeth R. Hayes menar att vissa språktekniker och strategier alltid kommer att gå förlorade som en naturlig del av språkets nya förutsättningar, men att man snarare ska se dessa förändringar som möjligheter eller förbättringar.⁶⁰

Idag rör rädslan de nya medierna såsom datorer, smartphones och ipads, vilket på ett naturligt sätt speglats även i skolans värld. På samma sätt som vid skriftspråkets framväxt kan rädslan härledas till de konsekvenser det nya kan medföra. Gee & Hayes menar därför att det här är naturliga reaktioner på en ny typ av språkande, vilket de anser att de digitala medierna gett upphov till: ”we will argue that [...] digital media are, in fact, species of [...] oral language and written language.”⁶¹ Således menar de att den första typen av språkande var det talade, varpå det andra var det skrivna. Den tredje typen av språkande är det digitala språkandet, som både är oralt och skriftligt.⁶² De hävdar samtidigt att:

No technology – books, television, computers, video games, or the Internet – by itself makes people good or bad, smart or stupid. Such technologies have effects

---

⁵⁹ Procenttal gällande Mediebarometern från excel-dokument, gu.se.

⁶⁰ Gee & Hayes, 2011, s. 1-20.

⁶¹ Ibid., s. 1.

⁶² Ibid., s. 1-20.

only in terms of how, when, where, and why they are put to use. They have different effects in different contexts of use.⁶³

Med citatet ovan vill vi peka på att som blivande lärare har vi en viktig roll för hur medierna används. Medierna i sig är inte ett hot till försämrad läsförmåga så länge de används på rätt sätt. Genom didaktiska perspektiv på medier och läsning kan medieanvändningen i skolor vara av godo.

2.4.2 Digitala medier ur ett skolperspektiv

Låter man digitala verktyg vara en naturlig del av undervisningen ”kan det vara en oerhörd hjälp för att höja nivån på vad som går att lära.”⁶⁴ Detta då skolans och elevernas värld knyts ihop, framför allt om man tar in webben i klassrummet. Ansvaret att ta in de digitala verktygen i skolan, menar Christina Löfving är viktigt, då alla elever möter tekniken i samhället, men kanske inte nödvändigtvis i hemmet. Hon menar att vi ”inte [får] bortse från att digitala verktyg är en viktig del av vardagen och att förmågan att använda dem måste utvecklas av alla.”⁶⁵ Det här baseras bland annat på läroplanens formulering:

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.⁶⁶

Hon menar att det är skolans ansvar att göra ”skolan till en del av världen och världen en del av skolan.”⁶⁷ Verklighetsanknytning leder ofta vidare till engagemang och motivation hos eleverna, vilka kan vara svåra processer att sätta igång.⁶⁸

Det finns ofta en rädsla för att ta in medier i skolan, främst internet och de sociala medierna man får tillgång till då. Det här kan ha olika orsaker, men ett återkommande motiv är att lärare anser att de inte har kunskap om användandet av digitala medier.⁶⁹ Det här är också något som Löfving talar om.

---

⁶³ Gee & Hayes, 2011, s. 4-5.

⁶⁴ Löfving, *Digitala verktyg och sociala medier i undervisningen*, 2012, s. 12.

⁶⁵ Ibid., s. 30.

⁶⁶ Lgr 11, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

⁶⁷ Löfving, 2012, s. 35.

⁶⁸ Ibid., s. 11-35.

⁶⁹ Skolinspektionens granskning, 2012, s. 28.

Även Sylvana Sofkova Hashemi har undersökt användningen av olika tekniker för kommunikation samt olika typer av skrivhjälpmedel för barn i årskurs fyra till åtta. Vidare har hon undersökt teknikens inflytande på skrivandet och språket i hemmet såväl som i skola, vilket framgår i hennes kapitel ”Skrivande, språkbruk och kommunikationsteknik hos svenska skolbarn”. Resultatet påvisar att elever mycket väl kan anpassa sitt språk efter de krav olika situationer ställer. Dock är skolans värld inte bra på att knyta an till elevernas erfarenheter, vilket resulterar i att de inte heller alltid tar in den nya tekniken.⁷⁰

3 Teori

Det känns naturligt för oss att utgå från begreppet *literacy*, som bland annat James Paul Gee ställer sig bakom. *Literacy* är förmågan att skriva och läsa utifrån ett individuellt perspektiv och omfattar samtidigt de processer som försiggår i hjärnan. Begreppet inbegriper främst den individuella personens förmåga att läsa och skriva som påverkas av de sociala och kulturella konventionerna som rör avkodningssystem.⁷¹ Begreppet *literacy* går också under det försvenskade namnet *litteracitet* som givits olika definitioner av olika forskare. Då *literacy* ofta tillskrivs en bredare definition väljer vi att använda det i uppsatsen.

Literacy-teorin blir relevant för uppsatsen eftersom den berör de aktiviteter som pågår i hjärnan då vi läser och därmed står i stark förbindelse med upplevelsen. Enligt oss har upplevelsen därför att göra med både upplevelsen av såväl text som medium.

Vi gör, som tidigare nämnt, skillnad på läsoplevelsen och medieupplevelsen eftersom vi inte går in på den första upplevelsen i uppsatsens undersökningsområde, utan den sista. Detta då det är den som berör vårt valda område och våra frågeställningar. Vi antar däremot att dessa två upplevelser står i nära förbindelse med varandra, då det indikeras att så kan vara fallet i vår bakgrund.

3.1 Literacy i förhållande till läsning

PIRLS står för *Progress in Reading Literacy Study*⁷² och undersökningen är ett konkret exempel på *literacy* kopplat till läsning, då definitionen *literacy* omfattar förmågan att förstå och

---

⁷⁰ Domeij, *Tekniken bakom språket*, 2008, s. 15.

⁷¹ Gee, *Social Linguistics and Literacies*, 2008, s. 1-5.

⁷² Undersökningen görs på elever i årskurs 4 och undersökningen görs var femte år. En del av undersökningen är en enkät om bakgrund som både besvaras av deltagande elever, samt deras föräldrar och rektorer. Undersökningen är främst inriktad på läsförmågan i förhållande till vanor och bakgrund. (Skolverket).

använda det skrivna språket. Definitionen är enligt PIRLS ramverk bredare och svår att beskriva då det rör att både läsa, tolka och skapa skriven text i ett samhälle som förutsätter att man läser för att lära sig att kommunicera. *Literacy* är även viktigt i sammanhanget då det krävs i samhället och det dagliga livet. Begreppet innefattar också upplevelseaspekten av läsning och skrivande där *literacy* kan ses som ett värdefullt nöje. Upplevelseaspekten av begreppet främjar enligt PIRLS engagemang, motivation och läslust och är nära sammankopplat med attityd och inställning. Följaktligen blir detta viktigt för vår uppsats då det är just dessa aspekter vi undersöker.

Studierna inom PIRLS koncentreras på läsningen som litterär upplevelse och som informationskälla. PIRLS fokuserar främst på tre aspekter av *literacy*: syftet med läsning, läsförståelse som process och läsbeteende och attityd. Undersökningen inbegriper både skönlitteratur och informativa texter. Undersökningen är en läsundersökning som tar hänsyn till *literacy* som begrepp och som utgår från sambandet mellan läsning och skrivning i överensstämmelse med begreppsdefinitionen.⁷³ PIRLS utgår från begreppet *literacy*, precis som vi ämnar göra och därmed utifrån samma ståndpunkt som vi.

4 Metod

Utgångspunkten för vår undersökning är att jämföra upplevelsen av att läsa ur tryckt bok och på läs- samt surfplatta. För att innehållet inte ska påverka för mycket då det inte är det vi fokuserar på, läses samma eller en likvärdig text på plattan och boken. Enkätundersökningen är uppdelad i två delar – en del som besvaras före läsning samt en efter. Undersökningen följs upp med intervjuer av slumpvis valda elever, åtta personer per undersökningsgrupp, bland vilka fördelningen mellan könen är jämn. Av de elever som är med i enkätundersökningen, är det åtta elever av dessa som deltar i intervju. Undersökningsgrupperna är till antalet tre och utgörs av en grupp på läsplatta och två motsvarande grupper på surfplatta.

Sammanlagt består undersökningen av fyrtiosex enkäter och tjugofyra intervjuer.

4.1 Avgränsning

Vi har avgränsat vår undersökning till att endast avse elevers upplevelse på högstadiet, vilket dels beror på att det är just här som läsningen går nedåt samt för att det kan vara extra angeläget med motivation till läsning i den här åldern. Dessutom hävdar Fredriksson & Taube, att

---

⁷³ Fredriksson & Taube, 2012, s. 23-25.

det är just i högstadieåldern som elever blir mer medvetna om sitt kön och med detta påverkas de lättare av vad som anses manligt och kvinnligt och faller enkelt in i stereotypa könsroller.

Avgränsningar har även blivit aktuella i förhållande till de förutsättningar som finns för vårt undersökningsområde, då vi insett att läs- och surfplattor inte är lika integrerade på skolorna som vi hoppats. Därmed har vi fått anpassa undersökningen till de två skolor som haft möjligheten att ta emot oss. Följaktligen tar vi hänsyn till våra avgränsningar i förhållande till vårt kommande resultat.

4.2 Undersökning

Undersökningen utgår från upplevelsen av läsning på bok, samt platta, varför de undersökningsgrupper vi besöker får läsa lika lång tid ur den tryckta boken som från plattan. Halva gruppen får börja med den tryckta boken, medan halva klassen börjar med plattan och eleverna byter medium efter halva tiden. Valet att låta halva klassen börja på ett medium och halva på det andra är medvetet då vi inte vill att undersökningen påverkas av vad för medium eleverna läst före det andra och vice versa.

Vi har också kommit fram till att det är av värde att eleverna läser samma bok eller likvärdiga texter på plattan som på den tryckta boken, då vi vill att eleverna inte ska beröras märkbart av den innehållsmässiga läsoplevelsen när de besvarar enkäten.

4.2.1 Enkätundersökning

Enkäten är kvantitativt utformad i enlighet med vårt huvudfokus på upplevelsen.⁷⁴ Undersökningsgrupperna får ange kön för att vi vill observera om det finns en skillnad mellan könen. De får också ange deras medievanor av de medier som rör vår undersökning, eftersom det kan påverka hur eleverna upplever respektive medium och om något premieras. Enkäten har anpassats utefter typ av platta samt om de är förstagångs användare eller inte. Som tidigare sagt görs enkäten i två delar, en innan läsning på medierna, och en efter.

4.2.2 Intervju

Intervjumetoden är av kvalitativ art då den typen av intervju är ”speciellt väl lämpad för att ge insikt om informanternas egna erfarenheter, tankar och känslor.”⁷⁵ Vi är ute efter informan-

---

⁷⁴ Se bilaga 3.

⁷⁵ Dalen, *Intervju som metod*, 2008, s. 9.

ternas, tillika elevernas, upplevelse. Vissa frågor ger upphov till öppnare svar⁷⁶, och andra är mer koncentrerade till vårt uppsatsämne och uppsatsens kärna. Frågor av öppnare karaktär är ofta de bästa frågorna om man är ute efter upplevelse, mening, tolkning eller personligt perspektiv. Då det dessutom är rekommenderat att ställa allmänna frågor av bakgrundskaraktär i förhållande till det undersökta ämnet när man söker just upplevelse⁷⁷, har vi frågor även av detta slag.

Intervjufrågorna har testats i en provintervju och förbättrats. Vid intervju har vi haft frågorna samlade för struktur med tänkta följdfrågor⁷⁸ som stöd och hjälp vid intervjutillfällena. Vi kommer inför intervjuerna även utgå från krav på information och krav på konfidentialitet för att göra intervjuerna så regelrätta som möjligt. Kraven innebär bland annat att vi som intervjuare ger den information som är av vikt för informanterna. Intervjuerna spelas in, anonymt, med hjälp av teknisk utrustning och bearbetas innan transkribering.⁷⁹

5 Resultat

De tjugofyra intervjuade eleverna är anonyma och följaktligen omnämns de som Kille 1-12, samt Tjej 1-12 i presentationen av resultatet. De fyrtiosex enkätsvaren består således av Kille 1-12, Tjej 1-12, samt övriga tjejer och killar som vi kallar för Tjejröst 1, Tjejröst 2, Tjejröst 3, samt Killröst 1, Killröst 2, Killröst 3, och så vidare.

Vi presenterar resultatet från enkäten först för att sedermera göra en naturlig övergång till intervjuerna. Observera att av de tre undersökningsgrupperna består undersökningsgrupp 1 endast av åtta elever, vilket innebär att samtliga elever i den berörda gruppen både deltagit i enkäterna och intervjuerna.

5.1 Enkäter

Av de fyrtiosex enkäterna, ingår åtta enkäter i undersökningsgrupp 1, tjugo enkäter i undersökningsgrupp 2 och arton stycken i undersökningsgrupp 3. Undersökningsgrupp 1 består således av fyra killar samt fyra tjejer, undersökningsgrupp 2 av sju tjejer och tretton killar, samt undersökningsgrupp 3 som utgörs av tre tjejer och femton killar. En av tjejerna som intervjuats i undersökningsgrupp 3 deltog därmed inte vid enkätundersökningen.

---

⁷⁶ Se bilaga 1.

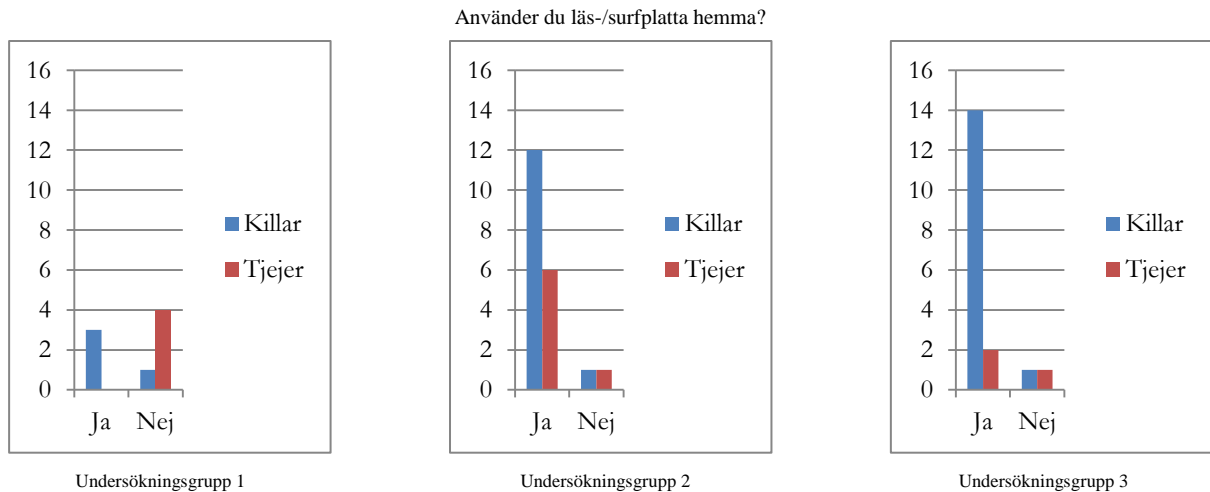
⁷⁷ Lantz, *Intervjumethodik*, 2007, s. 30.

⁷⁸ Se bilaga 2.

⁷⁹ Dalen, 2008, s. 22-23, 65, Lantz, 2007, s. 56.

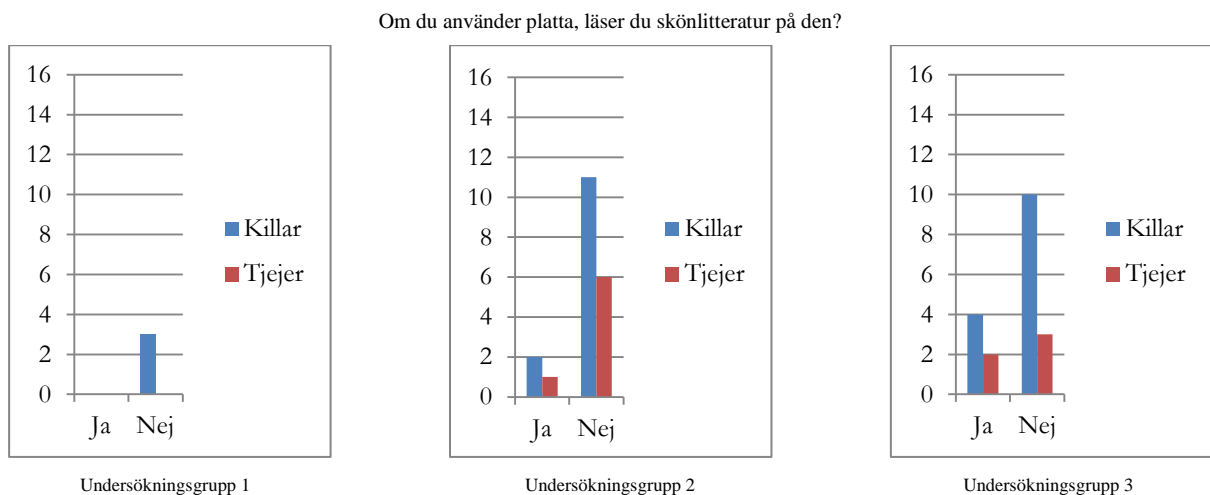
Undersökningsgrupp 2 och 3, som använt surfplattan i undervisningen regelbundet, har använt den i tre månaders tid. Undersökningsgrupp 1 som testat att använda läsplattan är förstagångsanvändare. Två av eleverna i undersökningsgrupp 1 har surfplatta hemma, varav en av dessa elever inte rekommenderar läsplattan i undervisningen vilket framkom under intervju-tillfället med Kille 4. Dessa enkätfrågor samt följande har eleverna besvarat före läsning.

När det kommer till medievanan hemifrån svarar eleverna på följande fråga:

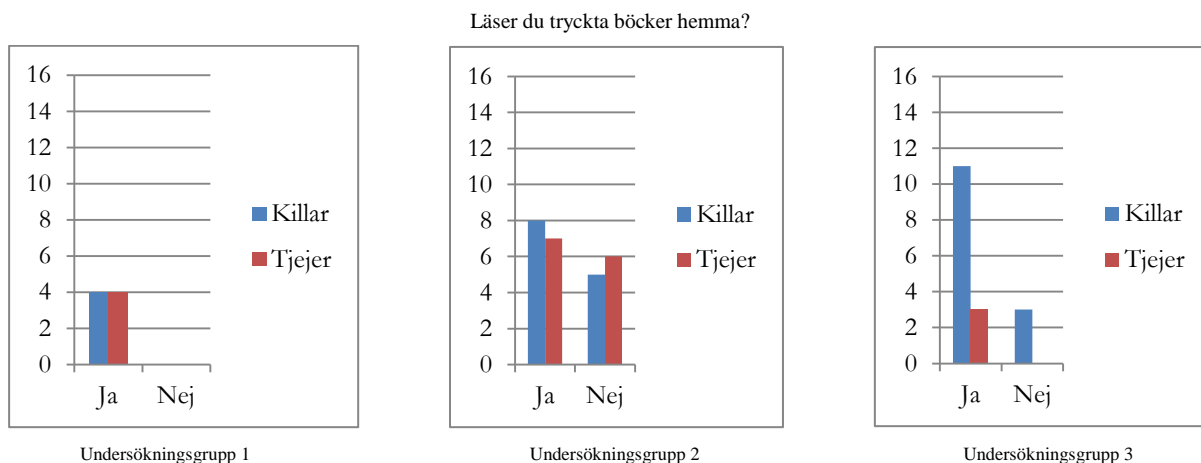

Enkäterna visar följaktligen att undersökningsgrupp 1 som är förstagångsanvändare, inte använder läs- eller surfplatta i lika stor omfattning som de grupper av elever där surfplattan är en del av undervisningen, då majoriteten i undersökningsgrupp 2 och 3 använder surfplattan utanför skolan. Som diagrammen indikerar är könsfördelningen i undersökningsgrupp 2 och 3 ojämn.

Följdfrågan gäller i sin tur den skönlitterära användningen av plattan som medium:

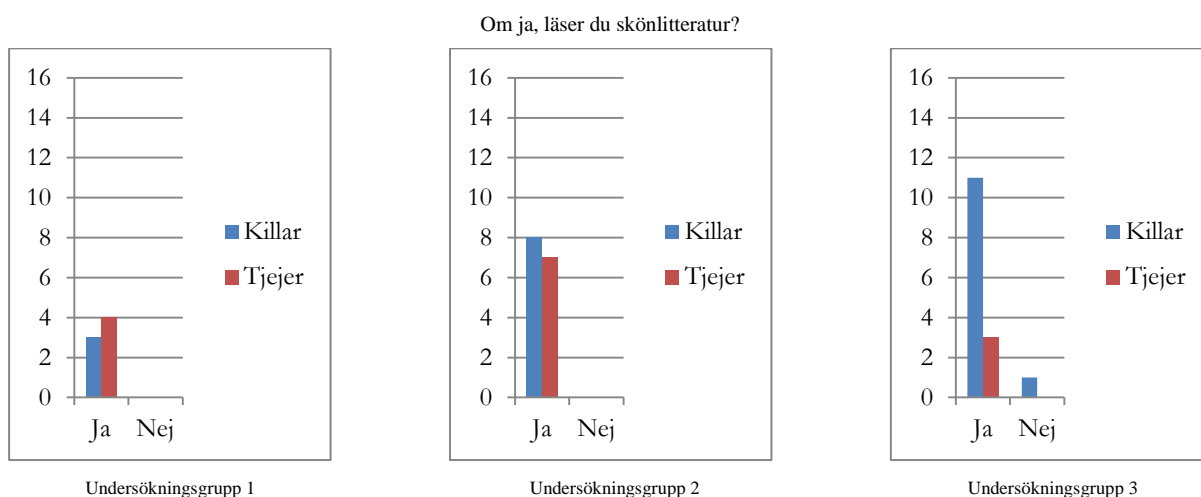

Av de få elever som läser skönlitteratur på sin, i det här fallet, surfplatta, läser de skönlitteratur genom digitaliserade texter, dock anger merparten att det inte är genom e-boksformatet. Detta är något som också framkommer i intervjuerna där informanterna använder surfplattan i andra syften än skönlitterära. Vidare ser fördelningen av läsning på tryckt bok ut på följande sätt:

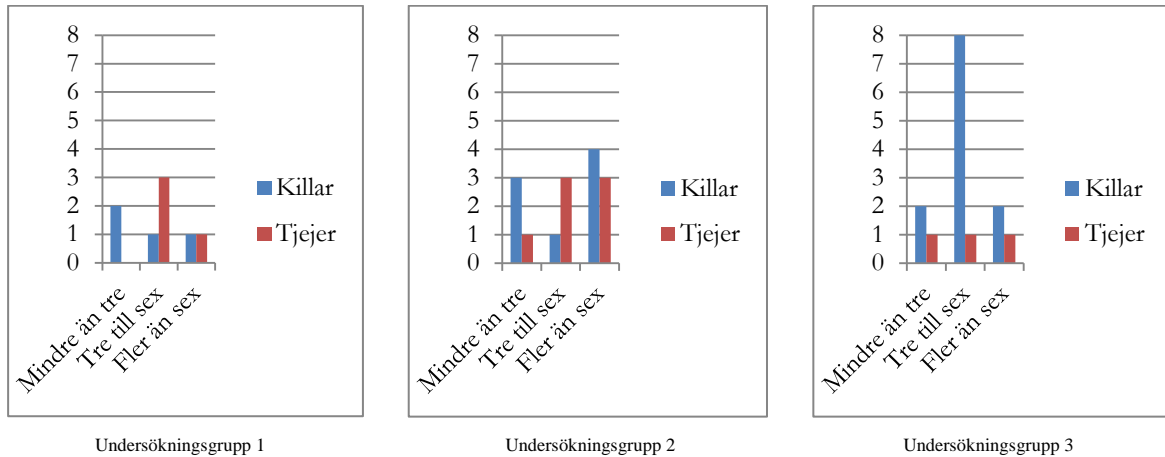
De elever som inte läser tryckta böcker, är både tjejer och killar och utgörs till störst del av undersökningsgrupp 2. Det vi kan anta är att dessa elever ändå läser tryckta böcker, men inom ramen för skolan.

Av de elever som läser tryckta böcker svarar eleverna angående skönlitterär läsning:

Som diagrammen visar läser samtliga elever som svarat, utom en elev, skönlitteratur ur den tryckta boken. Av de elever som läser skönlitteratur, läser de ett ungefärligt antal böcker på ett halvår:

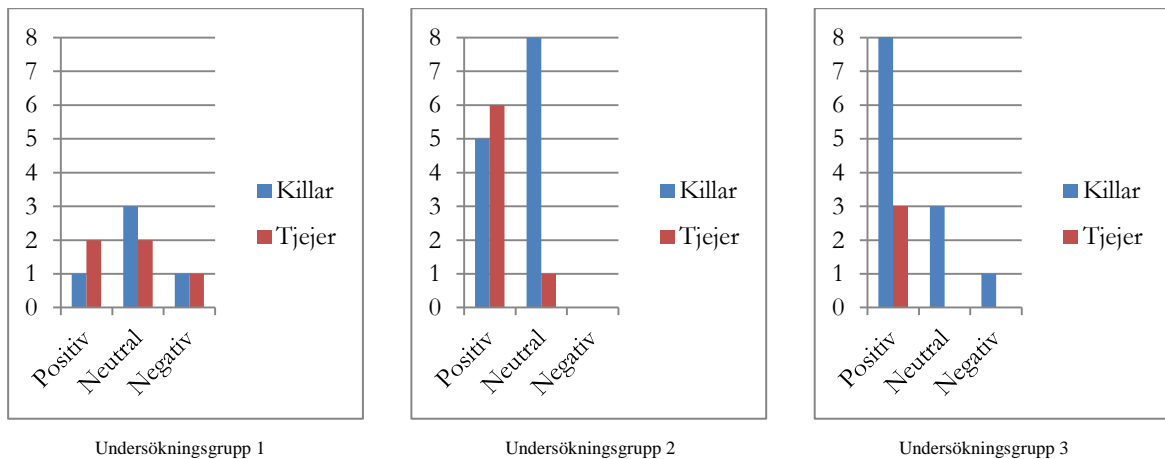
Om ja, hur många tryckta böcker läser du ungefär på ett halvår?

Som enkäterna indikerar finns det en något större tendens bland tjejerna i undersökningsgrupp 1 och 2 att läsa tre eller fler böcker per halvår. I undersökningsgrupp 2 består killarnas läsning främst av fler än sex böcker, där den näst vanligaste är att läsa mindre än tre. Undersökningsgrupp 3 läser istället en majoritet av killarna tre till sex böcker. Enkäterna visar på att läsningen i undersökningsgrupperna inte är könsbetingat.

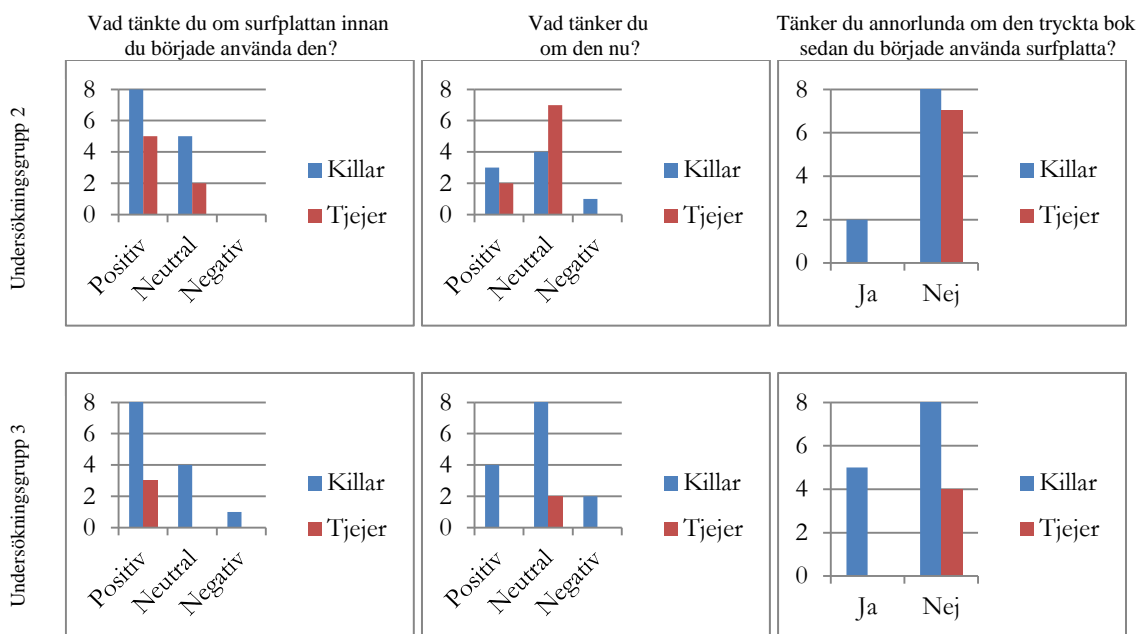
När det kommer till deras upplevelse och inställning till den tryckta boken svarar eleverna:

Vad tycker du om att läsa ur tryckta böcker?

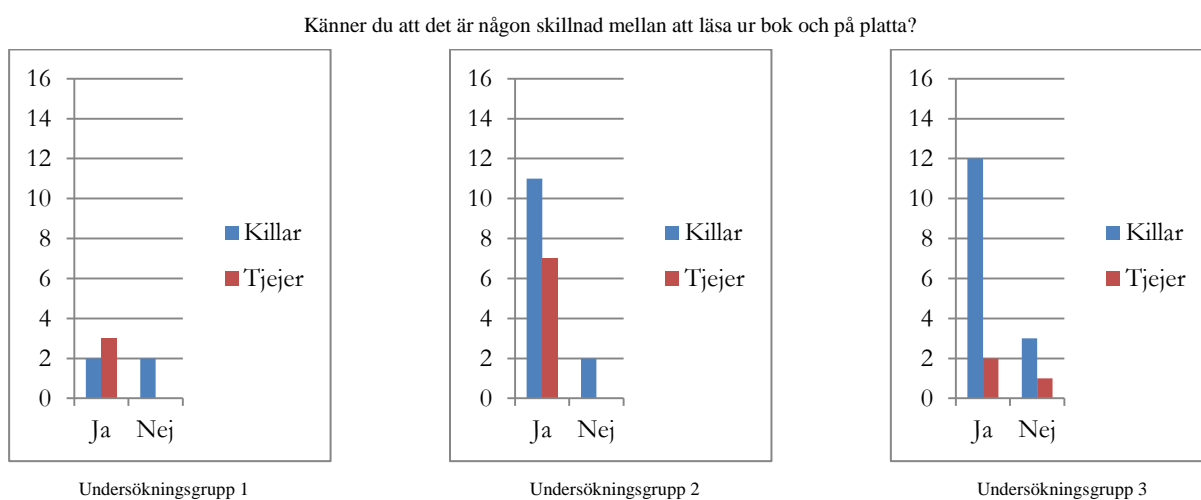
Vad gäller inställningen till tryckta böcker kan man se klara positiva och neutrala tendenser i undersökningsgrupp 2 och 3. Detta kan ha med surfplattan som medium att göra, vilket senare framkommer även i intervjuerna. Undersökningsgrupp 1 ställer sig främst neutralt.

I frågan om användningen och medieupplevelsen av surfplattan har förändrat synen på den tryckta boken, svarar undersökningsgrupp 2 och 3:

Vad gäller inställningen till surfplattan innan den för första gången använts, menar merparten av eleverna att de varit positiva eller neutrala. Endast en kille har varit negativ. När det kommer till inställningen efter tre månaders användning av surfplattan, uppger flertalet att de övergått till en mer neutral inställning. Huruvida surfplattans användning har påverkat inställningen till den tryckta boken svarar övervägande del av eleverna att den inte påverkat deras inställning. Sju killar anser att surfplattan har påverkat synen på den tryckta boken.

Efter läsning har eleverna fått besvara följande frågor, där första frågan rör läsningen och medieupplevelsen. Undersökningsgrupperna svarar då:

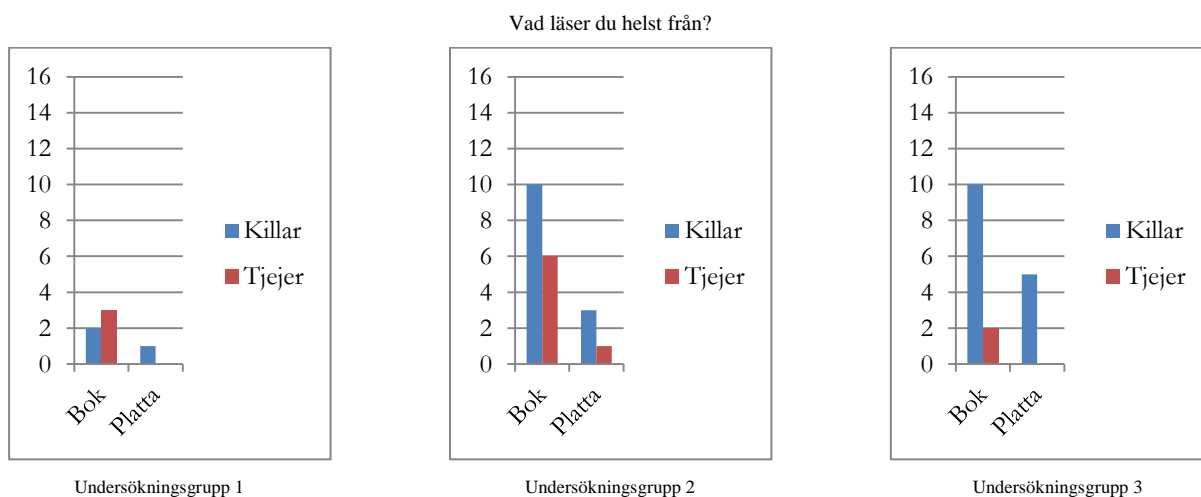

De fördelar som eleverna anger att de observerar gällande surfplattan är att den är lättare att använda, är bekvämare och att den upplevs som snabbare att läsa från. Nackdelarna är dock

att man blir tröttare i ögonen av surfplattan, kan bli mer distraherad av den, den kräver ström och att den kan störa läsningen på grund av tekniska problem. De åtta elever som läst från läsplattan tycker att texten kan vara bekvämare, men att den också kan störa då mellanrum man inte känner igen från tryckta böcker förekommer. Någon upplever att läsplattan är roligare. Boken känns enligt majoriteten skönare att hålla i, att läsa från och den är lättare att handskas med.

Fördelarna och nackdelarna med medierna som framkommer i enkätundersökningen återkommer också i intervjuerna. Tjejröst 1 betonar vad många även anger i intervjuerna angående den tryckta boken som medium: ”Man kan enkelt bläddra tillbaka om man vill läsa något igen, dessutom tycker jag att boken ger en mysigare läskänsla.” Som vi kommer komma in på senare är det ibland svårt att sätta ord på varför man känner som man gör, vilket Tjejröst 3 belyser: ”Jag tycker om att läsa i boken mer. Jag vet inte riktigt varför.” Killröst 4 poängterar att fördelen med surfplattan är att: ”De[n] är lättare att bära med sig än flera böcker.”, vilket även framkommer i intervjuerna liksom Killröst 18 som tillägger: ”Man kan läsa många olika böcker ur samma enhet.”. Ytterligare en fördel som Kille 11 tar upp är: ”Man kan snabbt söka upp ord man inte förstår på plattan.”.

Fördelarna och nackdelarna med båda medierna leder fram till frågan:

Merparten av eleverna föredrar den tryckta boken framför läs- respektive surfplattan. Som resultatet visar är killarna i undersökningsgrupperna mer positiva än tjejerna överlag. Endast en tjej uppger att hon hellre läser från surfplattan, vilket framkommer i intervjun med denna elev, tillika Tjej 8. Enkäterna visar tydligare att vissa elever föredrar plattan framför boken jämfört med intervjuerna.

5.2 Intervjuer

Intervjuerna består som tidigare nämnts av åtta elever per undersökningsgrupp, fyra tjejer respektive fyra killar. Detta innebär att det sammanlagda antalet informanter utgörs av tolv killar, respektive tolv tjejer. Tjej 1-4 samt Kille 1-4 utgör gruppen på läsplatta, vilket innebär att Tjej 5-12 samt Kille 5-12 utgör grupperna på surfplatta.

5.2.1 Läsvanor

I intervjuerna framgår gällande läsvanorna att eleverna har ett varierat förhållande till läsning på fritiden, där sex stycken läser regelbundet, fjorton stycken läser ibland och fyra stycken anger att de inte läser. De flesta läser i hemmet. Av de som läser ofta, till exempel Tjej 8 och Kille 9, menar eleverna att de även läser på den fria tiden i skolan, till exempel på raster. Samtliga elever läser från tryckt bok, även om både Kille 3 och Tjej 8 gärna också läser från just surfplatta, Kille 10 hellre lyssnar på ljudbok och Tjej 2 hellre ser på film, då hon tycker att bilder talar mer än ord. Tjej 8 menar att hon oftare läser från surfplattan hemma än i skolan. Många av eleverna anser sig vara periodläsare, och läser särskilt mycket om de fastnat för en bokserie. Bland annat har det framgått att många av eleverna ofta har fastnat för böcker som ingår i serier, såsom *Spejarens lärling* av John Flanagan och *Cirkeln* av Mats Strandberg & Sara Bergmark Elfgrén. Alla elever utom Tjej 2, anser att de har läst en 'jättebra' bok någon gång.

Nästan alla elever läser "då det inte finns något annat att göra", vilket i större utsträckning verkar innebära en situationsbundenhet då sju stycken läser under ledighet eller lov, åtta stycken läser på kvällarna och två stycken läser när de är sjuka. Två elever, Tjej 3 och Kille 6, upplever att de känner läslust jämt och en annan tjej, Tjej 2, menar att hon aldrig känner läslust. Några av eleverna anger att läxorna tar för mycket tid och påverkar läslusten negativt.

5.2.2 Läslust

Läslusten kopplas av många samman med läsoplevelsen och dessa elever menar att läslusten inte existerar förrän innehållet i boken har berört dem. Tjej 8 uttrycker det på följande sätt: "Först behöver jag få en bra bok och börja läsa på den. Då vill jag läsa den jättemycket! Men det är ofta det, att först börja läsa på den...". Många elever anger att de verkligen fastnat i en bok någon gång, mycket tack vare dess handling, och att de upplevt detta lika verkligt som Kille 9, som uttrycker att det "kändes, liksom, som att man var där hela tiden som ett spöke".

Han menar att han fastnade så mycket i den innehållsliga upplevelsen att han inte förmådde sluta läsa. Kille 6 uttrycker också detta: ”Det känns som att du är helt osynlig, som att du är själva luften runt om dem. Du ser dem framför dig, du är runt om dem hela tiden vart de än är.” Det som avgör om en bok fångar läsaren eller inte, är om den upplevs som spännande, vilket samtliga av våra informanter svarar enhälligt.

5.2.3 Medieupplevelse

Upplevelsen av medierna visar sig främst utgå från två perspektiv, det rent fysiska och det visuella. Eleverna kan se för- och nackdelar med såväl boken som plattan, men den tryckta boken segrar över läs- och surfplattan när det kommer till den skönlitterära läsningen och majoriteten elever föredrar att läsa från den tryckta boken. Tjej 5 säger: ”Det kan ju vara att man är så himla van vid bok.”, vilket ytterligare några elever nämner. Vissa elever berör skillnader i hur man kan sitta och läsa med en platta och en bok, där många ser den tryckta boken som fördelaktig då den är lättare att handskas med. Kille 6 belyser detta: ”Boken är alltid still och på samma sätt hur du än vrider och vänder på den. [...] Man kan inte råka zooma in och ut på den”.

Många ser med fördel på plattan eftersom man kan ha flera böcker samtidigt på ett och samma medium. Få av eleverna ställer sig direkt kritiska till plattan som ren fysisk upplevelse, även om någon påpekar att läsplattan var mycket liten och någon uppfattar surfplattan som för liten. Ytterligare en synpunkt från eleverna på läsplatta är att de saknar ’touch’-skärm som på exempelvis mobiler. En annan nackdel somliga tar upp är att man visuellt upplever plattan och boken på olika sätt beroende på hur det känns för ögonen att läsa från medierna. Liksom Tjej 6, 7 samt Kille 5, 6, 8 och 11, kan ljuset från surfplattan upplevas som uttröttande för ögonen. Kille 1 upplever även läsplattan som obekvämt för ögonen. Det som avgör känslan vad gäller texten, är bland annat bakgrunden på plattorna som är vit till skillnad från den tryckta boken som oftast har en mer beige ton. Detta vittnar exempelvis Kille 6 om då han upplever boken som en ”brunvit papperstext, men på ipaden – kritvit bakgrund och suddig svart text”. Några få uppfattar plattan som ett bra medium, särskilt om man läser på kvällen och i sängen, då plattan väger mindre än vissa tryckta böcker. Fördelaktigt i sammanhanget upplever dessa elever är att man inte behöver tillgång till lampa, även om detta endast gäller surfplattan. Flera elever anser att surfplattan är ett bra alternativ, för att man alltid har den med sig både hem och till skolan om den är integrerad i undervisningen. Den är även lättare

att hålla reda på än flera böcker. Samtidigt medger några få att en nackdel med den är att det finns fler funktioner och därmed fler distraktioner.

Överlag upplevs läsplattan som krångligare än boken, ibland lättare än boken, modernare, roligare, men kanske inte alltid lika rolig som man förväntat sig, positiv eller negativ i textupplevelse, samt som medieupplevelse – positiv då man kan ha fler böcker i samma medium. Surfplattan upplevs som lättare att ordsöka från, jobbigare på grund av tekniska problem, svårare att hålla, negativ i avseende av ljus, bra då man kan ha fler böcker i samma medium, negativ i textupplevelse, lättare att ta med, ibland krångligare då den kräver ström, positiv då man slipper lampor om man ska läsa när det är mörkt, den känns ”plattare” än boken och framhålls vara bättre i faktasammanhang än skönlitterära sammanhang. Tretton stycken uppfattar surfplattan, på samma sätt som Kille 11, som säger att: ”I undervisningen är surfplattan bättre. [...] Plattan är en jättebra undervisningssak med alla program och så...”, men att surfplattan inte passar lika bra i skönlitterära sammanhang. Kille 6 anger surfplattan som positiv om man har ”synsvårigheter”.

De flesta av eleverna är överens om att den tryckta boken känns mer levande och verklig. Tjej 10 betonar detta på följande sätt: ”Boken är mer levande, man kan känna bokens doft och hålla i den”. Det som anges vara nackdelen med den tryckta boken är att den kan se tråkig ut. Flera ser det som negativt då den kan vara sliten och använd, samtidigt som tjej 9 upplever att charmen med att läsa en tryckt bok är att flera andra kan ha läst den tidigare. Sammantaget upplevs den tryckta boken som skönare att hålla, lättare att använda, positivare särskilt om man ska läsa länge, att den kan vara tråkig, att bokens skick kan påverka upplevelsen på olika plan, boken krånglar aldrig och framför allt känns det annorlunda och bättre att läsa från boken av skäl som är svåra att sätta ord på. Kille 11 försöker sätta ord på den tryckta boken som medium på följande vis: ”På boken kan man liksom, det känns mer verkligt eller vad man ska säga... Den känns mer mysigare, alltså att hålla en bok och bläddra själv...”. Många menar att lättillgängligheten och enkelheten i att använda en bok känns bra. Tjej 4 kan inte se något negativt med boken alls och menar att det enda negativa är ”väl om man skulle tappa bort ett bokmärke...”.

Även om samtliga elever är överens om att den tryckta boken är det bästa mediet för skönlitterär läsning, är alla utom Kille 4 överens om att man ska få chansen att testa att läsa från en

läs- eller surfplatta om möjligheten finns, då alla är olika och det kan upplevas olika från person till person. Kille 4 menar att: ”Det rekommenderar [han] inte.”.

5.2.4 Tjejers och killars läsning

När det kommer till tjejers och killars läsning, är många överens om att det finns en skillnad. Tolv stycken menar att den finns, sju stycken menar att en skillnad inte finns och fyra stycken svarar både ja och nej huruvida en skillnad existerar. Tolv stycken svarar att skillnaden är avhängt av intresse, varav sex av dessa kopplar det vidare till vem man är oavsett kön, likt Kille 9, och menar att bokval handlar om: ”Vad du gillar att göra och vad din smak är, och liksom, sådant...”, Tjej 2 fyller i att ”Det beror på vad, eller nej, hur man är och så...” och Kille 6 menar att ”Det beror på vad du har för intressen. Man läser olika beroende på olika livsstilar, så olika från person från person.”. De andra fem menar att intressena är olika för killar och tjejer varpå en skillnad uppstår. Något fler killar än tjejer tror att en skillnad finns, och flest elever från undersökningsgrupp 2 och 3 menar att det handlar om intresse.

Eleverna som uppger att en skillnad finns anger att killar läser främst fantasy-, sportböcker, samt thrillers och deckare, där någon också nämnt science fiction specifikt. Denna uppfattning finns hos både killar och tjejer. Kille 10 tror att killar är ovilligare att läsa böcker författade av kvinnor av rädsla att de inte är lika lätta att ta till sig. Uppfattningen om vad tjejer läser är att de läser mer verklighetstroga böcker och så kallade kärleksromaner samt att tjejer också läser fantasy- och hästböcker. Fler killar än tjejer anger att tjejer verkar gilla verklighetstroga böcker och att de därmed inte tilltalas av fantasy. Uppfattningen om hästböcker som typiskt tjejigt, finns hos båda könen. Kille 4 tror att tjejer läser mer skönlitteratur än killar. Tjej 11 tror inte att det finns en skillnad och menar att båda könen läser ”mycket om vänskap, familjer, konflikter, otrohet, kärlek, kanske till och med mycket sex...”. Kille 12 talar om att han tror att mycket är beroende av marknadsföring och tror att det är som han kallar det ”kretsat”.

När eleverna själva får sätta ord på vad de läser, säger killarna att de läser fantasy, deckare, science fiction, sportböcker, ungdomsböcker i allmänhet och lite blandat. Killarna vi intervjuat läser framför allt fantasy och deckare. Tjejerna läser fantasy, deckare, hästböcker och ungdomsböcker generellt sett, samt lite blandat. Tjejerna läser främst fantasy och allmänna ungdomsböcker. Alla anger att spänningen är det viktigaste för läslusten oavsett genre.

5.2.5 Didaktiskt

I de frågor som är av didaktisk art framkommer det att tre elever tycker att man inte ska läsa mer än trettio minuter i sträck, tretton stycken menar att ungefär trettio minuter är ultimat och åtta menar att man borde läsa mer än trettio minuter, men oftast inte mer än en timma. Kille 1 menar att det är lagom med ”kanske fyrtio minuter, så att man kommer in i boken och vill läsa mer.”, Tjej 4 påpekar att ”Det finns ju folk som inte läser jättemycket, och om man läser en hel lektion då blir de ju trötta eller så... Så alltså, man kanske inte ska läsa ett helt pass... I alla fall inte utan paus, eller så.” och Kille 9 föreslår följande: ”Ja, då tycker jag att det nästan är bättre att man får kanske en tio minuter varje lektion. Det första man gör, liksom, eller det sista man gör – att tagga av med en bok, liksom...”. Tjej 2 tycker att man kan varva läsning med andra tysta aktiviteter för möjlighet att bryta av läsning med något annat vid behov.

Vid val av bok tycker Kille 3 att man ska läsa en gemensam bok i klassen, medan sexton stycken anser att man ska läsa valfria böcker och sju tycker att det är viktigt att variera och läsa en gemensam bok ibland, och valfri bok ibland. Vid egenvald läsning tycker de flesta att man ska få välja bok fritt, medan Kille 12 menar att det är bra om valet är delvis reglerat och att man förslagsvis får välja mellan böcker som ingår i serier, så att läslusten triggas. Tjej 5 argumenterar att ”Olika böcker är bäst. För annars kan det vara några som... de tycker att boken är jättebra, men sedan finns det andra som tycker att den passar inte och ’jag vill inte läsa’ och blir liksom tvingade att läsa...” och Kille 7 tillägger: ”Valfria böcker är bättre... För jag känner såhär när man läser böcker hela klassen, och det är tyst, så känner jag mig stressad att hinna före alla andra. Så om någon ligger jättelångt efter typ...”

Väljer man å andra sidan en gemensam bok ska den enligt Tjej 2 vara ”viktig”, enligt Tjej 6 vara en bok som kommer locka flest och Tjej 8 föreslår en fantasy-bok. Kille 12 menar att det blir intressantare diskussioner om man läser samma bok på ett sätt, och Kille 10 föreslår att man både läser och lyssnar på boken gemensamt i klassrummet eller utnyttjar den digitala litteratur som finns som kombinerar text, ljud och bildspråk. Kille 3 tycker att man ska välja tunna böcker vid val av gemensam bok i och med att alla ska känna att de klarar av boken. Det minskar risken för att elevers varierade läshastighet upplevs som stressande.

Tjugo elever anser att man ska läsa ut hela boken när man väl läser, varav fyra stycken menar att man kan läsa bokavsnitt innan man diskuterar en bok, men som Kille 12 tillägger att ”det

beror på vad man är ute efter”. Tio stycken av eleverna tycker att det är viktigt att diskutera böckerna man läser, medan fjorton tycker att det inte behöver vara det. Tjej 2 påpekar att det även är viktigt att diskutera hur bokvalet är när man börjat läsa, så att man eventuellt kan få byta bok oavsett om man läser gemensamt eller valfritt.

Vad gäller redovisningsform av läsning upplever sexton att muntlig redovisning passar bäst, ingen tycker att endast skriftligt är ultimatum, utan resterande elever föreslår istället en blandning av skriftligt och muntligt, inte minst för att alla är ”olika”. Merparten anser att muntliga redovisningar passar bäst i smågrupper.

6 Diskussion

Diskussionen är uppdelad i två delar: en diskussion av resultat samt en mer allmän diskussion som inte huvudsakligen utgår från våra frågeställningar. Då första frågeställningen främst besvaras i resultatdelen, koncentrerar vi oss på vår didaktiska frågeställning i diskussionen.

6.1 Diskussion av resultat

Det vi har kommit fram till utifrån vårt resultat är att trots att de flesta föredrar att läsa ur den tryckta boken, finns det elever som tilltalar mer av plattan. Att dessa elever är relativt få gör inte läs- och surfplattans roll mindre viktig i skolsammanhang då också läroplanen indikerar att varje elevs förutsättningar och behov ska tillgodoses. Därtill fungerar introduktionen av plattan bredvid boken som en inkörsport till att motivera läsning, men även för att sätta igång en medieupplevelse som enligt intervjuerna och enkäterna många gånger leder fram till att eleverna, om inte annat, uppskattar boken mer än tidigare. Värt att nämna är också de elever som menar att boken eventuellt premieras på grund av att man helt enkelt är mer van vid den tryckta boken, vilket vi tror att det ligger mycket i. Vi anser också att det är viktigt att man inte låter det stanna här, utan att man har en öppenhet för medier såsom läs- och surfplattan. Använder man dessa medier ska integreringsmöjligheterna således bli ett naturligt och genomtänkt didaktiskt verktyg i skolans verksamhet bredvid andra.

Precis som eleverna ändå menar, så finns det positiva aspekter med plattorna, på samma sätt som det finns negativa aspekter med den tryckta boken, vilket vi inte får glömma. Dessutom ser vissa av eleverna fler positiva egenskaper hos framför allt surfplattan, även om de i slutändan och i dagsläget väljer den tryckta boken i skönlitterära sammanhang. Viktigt att poäng-

tera är också att flertalet av våra informanter faktiskt aldrig tidigare har läst just skönlitteratur på läs- eller surfplatta, vilket kan ha påverkat utfallet. Dock ser vi dessa medier som just medier och menar att de moderna medierna inte får ta överhand i undervisningen. I alla fall inte så länge eleverna föredrar den tryckta boken.

Vad gäller intervjuerna och de didaktiska frågeställningarna, ser vi att eleverna finner främst surfplattan som ett bra verktyg inom skolan, även om de i första hand ser surfplattan som ett sökverktyg för olika ämnen. Vi funderar på om detta är ett resultat av att surfplattan mestadels används i enlighet med detta syfte och vill i så fall mena att om surfplattan också hade presenterats som ett skönlitterärt redskap hade eventuellt även utslaget påverkats. Med det här sagt vill vi också poängtera att det är viktigt att inte vara rädd för nya medium, utan se möjligheterna med dem. Integreras moderna medier i undervisningen, ska det vara motiverat och ett naturligt inslag.

Utfallet kan också tänkas se annorlunda ut om några år eftersom läsplattor med 'touch' ännu endast är i sin linda. I och med att många av eleverna som testat att läsa på läsplatta hade önskat just 'touch'-egenskaper för att underlätta läsningen, tror vi att en läsplatta med touch eventuellt gett ett annat resultat. Då ljuset på läsplattor med 'touch' är utvecklade för läsning har de ett mer behagligt och läsvänligt ljus, vilket surfplattan alltså saknar då den som namnet indikerar främst är utformad för surfning. Vissa av eleverna har påpekat att surfplattans ljus i längden är obehagligt, så frågan är om vi egentligen behöver en gyllene medelväg? Kan man kombinera läsplattans behagliga ljus med surfplattans 'touch'- och sökfunktioner?

När det kommer till fördomar och attityder om tjejers och killars läsning, anser vi att lärare spelar en avgörande roll för hur dessa attityder utvecklas och påverkar elever och deras val av litteratur. Vi tror att det är viktigt att synliggöra att i många fall läser tjejer och killar faktiskt samma genrer eller samma typ av litteratur, trots att föreställningen ofta är att det inte är så. Detta framkom tydligt under intervjuerna då majoriteten, av både killar och tjejer, hade en klar bild av att fantasy var något 'killigt', fastän läsning av fantasy var lika vanligt mellan båda könen. Med tanke på att några av eleverna menade att läsning och val av genre snarare har med personen att göra och således inte är genusbetingat, ser vi återigen hur viktigt det är hur vi som lärare uttrycker oss och att vi inte gör oreflekterade antaganden.

Eftersom alla elever är överens om att det är spänning som är den mest avgörande faktorn för läsning och läslust blir spänning som begrepp intressant. Begreppet kopplas ofta samman med

olika genrer men många av eleverna har även uttryckt att spänning är oberoende genre. Eleverna anger alltså att det som står över deras favoritgenrer är ett spänningsgrepp. Även om detta grepp påverkas av bokens handling, språk, med mera, står det också i allra högsta grad parallellt med upplevelsen. Eftersom upplevelsen är personlig kommer också spänningen som upplevelse att uppfattas personligt och vad som upplevs som spännande kan därför skilja sig mellan eleverna. Ändock frågar vi oss om den gemensamma läsningen i klassen kan gynnas av att prioritera spänning. Är spänningsromaner som begrepp och övergripande genre det vi bör satsa på i helklass?

Vad gäller upplevelsen av både mediet och läsningen ser vi tydliga tendenser i att medieupplevelsen och läsoplevelsen har ett samband, vilket också Manguel framhåller. Eleverna berör både hur mediet känns och vad det gör i relation till läsoplevelsen och tar även fasta på textupplevelsen som en aspekt i sig. Kopplar vi tillbaka till Manguel menar han att upplevelsen av mediet, formatet och bekvämligheten påverkar läsoplevelsen i likhet med elevernas utsagor. Kanske är det också därför tankar om vana dyker upp hos eleverna, då de kan se fördelar med plattan och nackdelar med den tryckta boken, men ändå väljer just den tryckta boken för att den känns bättre och känns mer ”på riktigt”. Det man är van vid, menar vi, måste påverka upplevelsen både av mediet, men också läsoplevelsen i sig.

I relation till bakgrunden där man observerar skillnader mellan könen, blir ändå genusperspektivet och vårt resultat intressant, då det finns vissa skillnader i tjejers och killars läsning, även om det är små skillnader och skillnader vi inte vill kommentera närmare då bland annat undersökningsgruppernas könsfördelning är för varierad. Men det vi kan säga är att killarna i undersökningsgrupperna oftare är positiva till plattan. Att killarna är mer positiva till plattan kan eventuellt bero på att killar läser bättre digitalt än traditionellt i enlighet med resultat från PISA-undersökningen. Tjejerna i undersökningsgrupperna verkar läsa fler böcker än killarna överlag. Om detta beror på genus eller biologi, kan vi inte svara för, men vi tror att samhällets normer, förväntningar och attityder är den största bidragande faktorn, vilket också gör att de lätt kan speglas i skolan, båda av elever och lärare.

Vi ser också att det finns de elever som föredrar andra medium än den tryckta boken, läs- och surfplattan, där Tjej 2 föredrar film och menar att bilderna ger henne mer sammanhang än enbart ord. Kille 10 som föredrar ljudböcker menar att han får mer sammanhang i berättelsen om han får lyssna. Kille 10 är också den elev som föreslagit ljudboken i läsundervisningen,

där han anser att ljudboken är ett bra komplement då man både kan lyssna och läsa. Vidare nämner Kille 10 vid intervjutillfället att han vet att det finns tillgång till digitaliserad litteratur där möjlighet ges att både läsa, lyssna och se bilder eller klipp, vilket han ser som positivt i undervisningssyfte.

I undervisningssyfte och med läsundervisning i fokus har vi fått konkreta tips från informanterna gällande hur undervisningen skulle kunna se ut rent praktiskt. Bokserier har triggat igång en läslust hos många av eleverna, både i och utanför skolan. I likhet med Lars Brinks tanke om att hålla läslusten vid liv och med Skolinspektionens rapport i åtanke, är det här vi lärare måste bli uppmärksamma. Vad läser eleverna egentligen? Det är genom elevernas verksamhet som utgångspunkt, och genom lusten den bringar, vi kan gå vidare och utmana elevernas läsförmåga.

När det kommer till svensk lässtatistik som vittnar om en nedgång i läsningen vid fjorton-, femtonårsåldern, kan vi utifrån intervjuerna urskönja att det till viss del verkar stämma i och med att merparten av elever anser att de har mer att göra på högstadiet, både med avseende på skol- samt fritidsrelaterade aktiviteter. Detta upplever flertalet av eleverna påverkar både tiden för läsning och läslusten. Samtidigt anger många av eleverna att de upplever sig läsa mer idag än för några år sedan, vilket de tror kan bero på deras läsvana och utvecklade läsflyt. Andra elever anser sig läsa mindre än förut och många hoppas att detta kommer förändras positivt i framtiden. Några elever påpekar att surfplattan delvis har lett till minskad läsning, vilket kan stämma då medieutbudet och medieanvändningen kan påverka tiden för läsning. Som bakgrunden indikerar tror vi även att lärarrollen delvis handlar om att förmedla sig själv som läsare och att detta kan påverka elevernas nuvarande såväl som fortsatta läsning.

Avslutningsvis vill vi relatera resultatet till vår valda teoretiska utgångspunkt, *literacy*. I enlighet med definitionen av begreppet ser vi att elevernas läsupplevelse som påverkas av medieupplevelsen är högst individuell. Samtidigt verkar deras läsvanor påverkas av ett så kallat sociokulturellt perspektiv, där bland annat förväntningar, attityder och normer påverkar läsningen i praktiken. Eftersom man även tänker sig att *literacy* är en eller fler förmågor är detta något man utvecklar över tid, vilket eleverna också vittnar om när de talar om läsningen idag till skillnad från när de var yngre, då många upplever att trots att de kanske läser mer eller mindre nu, så läser de numera på ett annat sätt än när de var yngre. De tycker sig ha andra förutsättningar, således bättre sådana, även om vissa av eleverna känner att de har olika förut-

sättningar vid en jämförelse med andra i samma ålder. Liksom PIRLS fastslår är skönlitteratur och *literacy* en form av kommunikation där bland annat spänning förmedlas och upplevs av samtliga elever. Dessutom ser eleverna ofta skönlitteratur som ett nöje, särskilt om de får välja litteraturen på egen hand. Positiv upplevelse av *literacy* kan även främja läslust vilket eleverna i undersökningsgrupperna är relativt ense om.

6.2 Allmän diskussion

Först och främst vill vi uppmärksamma bakgrundens statistik gällande utslaget av läsning om eleverna har en manlig eller en kvinnlig lärare, där statistik i nuläget visar på att manliga lärare inte lockar fram läslusten lika väl som kvinnliga. Enligt oss är det dock svårt att säga hur tillförlitlig denna statistik är då skolans verksamhet under lång tid och fortsatt verkar domineras av kvinnor. Dessutom menar vi att Margareta Perssons undersökning istället talar för att män på lärarutbildningen läser mer än män i statistiken, och kvinnor, vilket tyder på att de snarare har bättre förutsättningar att ta in litteratur i undervisningen och att nyss omnämnd statistik kanske håller på att förändras.

Då lärare inte alltid har tillräcklig kunskap om medierna och den resurs dessa utgör om de används på rätt sätt, anser vi att lärare behöver fortlöpande utbildning. Medier har pedagogiska och didaktiska fördelar, vilka lärare inte alltid är medvetna om. Detta kan vara ett sätt att kringgå den rädsla som de otillräckliga kunskaperna om medierna kan ge upphov till. Bland annat kan rädslan röra en okunskap om hur medierna ska användas och att man som lärare helt enkelt är rädd att stjälpa, snarare än hjälpa eleverna i undervisningssituationer. Samtidigt vill vi att lärare inte ska vara rädda att använda sig av den kunskap som faktiskt många elever i klassrummet redan besitter.

Då det ständigt forskas och samhället kräver en forskningsgrund, önskar vi mer forskning kring just medierna läs- och surfplatta kopplat till läsning, lärande och pedagogik. Forskning krävs inte bara på förskola och i de lägre åldrarna, utan också på högstadiet och gymnasiet, då vi efterlyser en mer övergripande bild. Då vi tar in nya medier i klassrummet har vi även ett ansvar att veta varför vi tar in dem och hur vi ska använda dem. Vår uppfattning är nämligen att man ibland tar in medium i skolan utan att reflektera över just varför och hur. Det är viktigt som lärare att utnyttja resursen medvetet och till fullo. Vid introducerandet av ett nytt medium är det av vikt att belysa alla användningsområden för att kringgå att vanor och rutiner skapas hos eleverna som sedermera är svåra att bryta och förändra. En stadigare forskningsgrund gäl-

lande läs- och surfplattan som pedagogiskt och didaktiskt redskap skulle reducera rädslan för användningen av dessa medier. Så länge läs- och surfplattan inte är tillräckligt utforskade så kanske man inte ska använda dessa medier i för stor utsträckning.

6.2.1 Förslag på vidare forskning

Det här området tror vi kommer att bli lättare att undersöka i framtiden då medierna antagligen förekommer mer frekvent ute på skolorna och dessutom är mer integrerade. Vår förhoppning är att hängivna forskare, lärare och blivande lärare kommer att ta vid där vi och andra slutat.

Med vår uppsats som grund föreslår vi en bredare undersökning i form av fler klasser och fler skolor och om man vill fokusera på genus – en jämnare fördelning mellan könen. För att kunna säga mer om de olika medierna läs- och surfplatta, krävs det också en bredare grupp läsare på respektive medium för att kunna dra mer generella slutsatser. Det skulle även vara intressant att se hur utfallet hade blivit om alla undersökningsgrupper kunnat läsa ur en e-bok.

I enlighet med Manguels historiska presentation av läsning där man kan se att sättet att läsa har sett olika ut genom tiderna, kan man tänka sig att man fokuserar på hur eleverna läser idag på olika medier. Påverkas sättet att läsa av vilket medium man läser ur?

Andra förslag till vidare forskning med resultatet som grund gäller tjejers och killars läsning då fördomarna om vad tjejer och killar läser finns, men elevernas egentliga läsning inte alltid överensstämmer med dessa. Utifrån ett perspektiv av inom- och utomskolsvarians: Ser det annorlunda ut i olika klasser och på olika skolor? Vad har lärarna för fördomar om elevernas läsning och överensstämmer dessa med elevernas egentliga läsning?

6.3 Metodkritik

Det man kan kritisera och bör ta hänsyn till med avseende på vår undersökning är att undersökningsgrupperna är för få för att dra generella slutsatser. Därtill är det svårt att dra generella slutsatser vad gäller genus kopplat till läsning, då könsfördelning inom undersökningsgrupp 2 och 3 är alltför ojämn.

Vad gäller metod och själva undersökningstillfällena kan tekniska problem som drabbade undersökningsgrupp 2 ha påverkat utfallet av den skönlitterära upplevelsen av surfplattan ne-

gativt. Det som skedde under det givna tillfället var att åtkomsten av den skönlitterära texten krävde att ett program laddades ned. När eleverna väl fått tillgång till verket blev texten sud-dig när den förstorades. Det första intrycket kan vara oerhört viktigt för hur något upplevs, varpå upplevelsen och således inställningen kan ha påverkats i en viss riktning. Även om vi gjorde om undersökningen och gav den lika bra förutsättningar som för undersökningsgrupp 3, kan vi med hänsyn till detta inte helt förlita oss på deras svar.

Med tanke på Nilssons syn på uppskattning kan man anta att den personliga upplevelsen av något kan verka ur ett lika komplext förhållande. Upplevelse blir på ett sätt lika abstrakt som uppskattningen av något blir. Däremot vill vi, likt Nilsson menar, påpeka att någons personli-ga upplevelse av något aldrig kan vara osann, även om den naturligtvis kan ställas emot andras upplevelse och perspektiv och ser således inte detta som ett dilemma.

Intervjusituationen som sådan kan ha påverkats av att vi befinner oss inom ramen för skolan där eleverna vanligtvis förväntas svara utifrån en 'provsituation', vilket innebär att de tror att vi är ute efter 'rätt' svar. Trots att de vet att de är anonyma kan de ändå känna sig utelämnade i och med att de är elever och vi är blivande lärare. Eleverna kan ha påverkats av att intervju-erna dessutom utförts i skolmiljö. Vidare befinner eleverna sig i en känslig ålder där de söker sin identitet, vilket också kan påverka utfallet. Andra faktorer som kan ha inverkat är vad ele-verna känner inför att delge sina personliga tankar och upplevelser till dittills obekanta. In-spelningsutrustningen verkade inte utåt sett ha utgjort ett stressmoment, men kan naturligtvis ha varit det. Överlag upplever vi dock att eleverna svarat så ärligt som möjligt, utifrån den givna ramen och många verkar inte ha påverkats märkbart av den unika situationen.

Referenslista

- Bibblan svarar, från: <http://bibblansvarar.se/svar/vad-ar-lasplattor-surfplatto>, 2012-11-19.
- Carlsson, Ulla & Johannisson, Jenny (red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare*, SOU 2012:10, 2012, Stockholm: Staten. Pdf-fil hämtad från: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/78/46/99db3e1a.pdf>, 2012-11-06.
- Dalen, Monica, *Intervju som metod*, 2008, Malmö: Gleerups utbildning.
- Domeij, Rickard, *Tekniken bakom språket*, 2008, Stockholm: Norstedts.
- Fredriksson, Ulf & Taube, Karin, *Läsning, läsvanor och läsundersökningar*, 2012, Lund: Studentlitteratur.
- Gee, James Paul, 2008, *Social Linguistics and literacies*, New York: Routledge.
- Gee, James Paul & Elisabeth, Hayes, *Language and Learning in the Digital Age*, 2011, New York : Routledge.
- Jönköpings kommun, 2011. Pdf-fil hämtad från: http://www.jonkoping.se/download/18.960022713a6967f8b831a/1350646564529/L%C3%A4sa+p%C3%A5+platta%2c+Utv%C3%A4rdering+2010_11.pdf, 2012-10-30.
- Kåreland, Lena (red.), *Läsa bör man...?*, 2009, Stockholm: Liber.
- Imsen, Gunn, *Elevens värld*, 2006, Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, Annika, *Intervjumetodik*, 2007, Lund: Studentlitteratur.
- Löfving, Christina. *Digitala verktyg och sociala medier i undervisningen*, 2012, Stockholm: Liber.
- Manguel, Alberto, *En historia om läsning*, 1999, Stockholm: Ordfront.
- Nationalencyklopedin, <http://ne.se>, ord sökta: 2012-11-06, 2012-11-12 samt 2012-12-19.
- Nilsson, Åsa, ”Vanliga och mer ovanliga dagars medieanvändning”, Göteborgs universitet. Pdf-fil hämtad från: http://www.som.gu.se/digitalAssets/1294/1294200_241-260.pdf, 2012-11-07.
- Nordicom, nordicom.gu.se. Information om Mediebarometern hämtad från: http://www.nordicom.gu.se/?portal=mt&main=om_mediebarometer.php&menu=menu_sve&me=8
- Norstedts svenska ordbok*, 2003, Stockholm: Norstedts förlag.
- Skolinspektionen, ”Läsundervisning i ämnet svenska, 7-9”, 2012, . Pdf-fil hämtad från: <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Rapporter/spara-2012/lasundervisning-i-amnet-svenska-7-9.pdf>, 2012-11-09.
- Skolverket, <http://www.skolverket.se>. Information om PIRLS-undersökningen hämtad från: <http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/internationella-studier/pirls>, 2012-11-29.

Skolverket, <http://www.skolverket.se>. Information om PISA-undersökningen hämtad från:
<http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/internationella-studier/pisa/vad-ar-pisa-1.2184>, 2012-11-29.

Skolverket, Lgr11, Pdf-fil hämtad från: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2593>,
2012-11-26.

Skolverket, Grundskolans kursplan i svenska, hämtat från: <http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/grundskoleutbildning/laroplaner/grundskolan/svenska>, 2012-11-26.

Bilaga 1

Intervjufrågor:

- Brukar du läsa på fritiden? Vad brukar du läsa då?
- Har du läst en jättebra bok någon gång? Hur var det?
- Berätta lite om ditt bästa läsminne!
- När känner du läslust?
- Vad tycker du om att läsa?
- Vad tycker du om böcker och läsplattor?
- Vad tror du att tjejer och killar läser?
- Hur känner du att det är att läsa på läsplatta jämfört med bok?
- Om du får välja mellan läsplatta och bok, vilket medium skulle du välja? Varför då?
- Blev du trött i ögonen idag när du läste i boken eller på surfplatta? Vad tror du det beror på?
- Störde något dig när du läste på plattan eller boken?
- När tycker du att man borde använda läsplatta istället för bok i skolan eller tvärtom? Varför?
- Berätta om hur du tycker att en lektion med läspass ska se ut!

Bilaga 2

Intervjufrågor, surfplatta

Information innan intervjun:

Vi kommer använda intervjuerna i en uppsats på högskolan (eftersom vi kollar på högstadielärares upplevelse av läsning på bok och på platta). Intervjuerna är anonyma (så ditt namn kommer inte skrivas ut osv.). Vi kommer spela in intervjuerna (för att det är lättare för att inte kunna missförstå svaren vi får). Vi är intresserade av vad du har att säga. Det är din upplevelse som betyder mycket för oss och vår uppsats. Vi kommer ställa frågor om läsning, både mer allmänt och med inriktning på medierna bok och platta.

Brukar du läsa på fritiden? Vad brukar du läsa då?

(Läser du någon speciell genre? Läser du på läsplatta, ipad, på datorn eller i bok? Läser du hemma? Eller kanske någon annanstans? När brukar du läsa? Läser du på andra språk än svenska?)

Har du läst en jättebra bok någon gång? Hur var det?

(Vad var det som gjorde den så bra? Har du tipsat om den till andra? Läste du den på svenska eller på ett annat språk?)

Berätta lite om ditt bästa läsminne!

(Kommer du ihåg det väl? Vad gör att du minns det?)

När känner du läslust?

(Har du någon gång känt att du bara vill läsa? Vad gör du om du inte läser?)

Vad tycker du om att läsa?

(Har det förändrats? Hur? (Varför?) Är det annorlunda nu än när du var yngre? Tror du att det kommer förändras när du blir äldre?)

Vad tycker du om böcker och surfplattor?

(Har inställningen förändrats till boken? Har inställningen förändrats till plattan? Ev.: hur?)

Vad tror du att tjejer och killar läser?

(Läser killar och tjejer olika? Vad läser de? Varför tror du att det är så?)

Hur känner du att det är att läsa på surfplatta jämfört med bok?

(Föredrar du det ena eller det andra? Vad är det som är bättre/sämre? Kändes det annorlunda idag?)

Om du får välja mellan surfplatta och bok, vilket medium skulle du välja? Varför då?

(Hur kändes det att läsa 50/50 under lektionen? Tycker du att man kan göra så någon gång?)

Blev du trött i ögonen idag när du läste i boken eller på surfplatta? Vad tror du det beror på?
(Påverkas ögonen av läsningen på medierna? Vad är det som är annorlunda mellan dem?)

Störde något dig när du läste på plattan eller boken?
(Om ja, vad störde? (om funktioner kan ev. störa))

När tycker du att man borde använda surfplatta istället för bok i skolan eller tvärtom? Varför?
(Hur ska man tänka?)

Berätta om hur du tycker att en lektion med läspass ska se ut!
(Hur länge ska man läsa? Vad ska man läsa? På/ur vad ska man läsa? Varför? Hur ska det redovisas (efter kap./avsnitt/hela boken)? Är det viktigt att diskutera det man har läst (hellre skriva)?)

Bilaga 3

ENKÄTUNDERSÖKNING, surfplatta

Före läsning:

- Tjej
- Kille

Använder du läsplatta/surfplatta hemma? Ja
 Nej

Om ja, ringa in vad du har hemma.

Om du använder platta, läser du skönlitteratur på den? Ja
 Nej

Om ja, hur många e-böcker läser du ungefär på den på ett halvår?

- Färre än tre böcker   Tre till sex böcker   Fler än sex böcker

Läser du tryckta böcker hemma? Ja
 Nej

Om ja, läser du skönlitteratur? Ja
 Nej

Om ja, hur många tryckta böcker läser du ungefär på ett halvår?

- Färre än tre böcker   Tre till sex böcker   Fler än sex böcker

Hur länge har du använt surfplatta i skolan?

Vad tänkte du om surfplattan innan du började använda den?

- Positiv   Neutral   Negativ

Vad tänkte du om att läsa på den när du började använda den?

- Positiv   Neutral   Negativ

Vad tänker du om att läsa på den nu?

- Positiv   Neutral   Negativ

Vad tänker du om att läsa tryckta böcker?

Positiv

Neutral

Negativ

Tänker du annorlunda om tryckta böcker när du börjat läsa på platta?

Ja

Nej

Om ja, hur tänkte du innan och vad tänker du nu?

Efter läsning:

Känner du att det är någon skillnad mellan att läsa ur bok och på platta?

Ja

Nej

Om ja, vad är skillnaden?

Finns det positiva saker med boken?

Ja

Nej

Om ja, vad?

Finns det positiva saker med plattan?

Ja

Nej

Om ja, vad?

Finns det negativa saker med boken?

Ja

Nej

Om ja, vad?

Finns det negativa saker med plattan?

Ja

Nej

Om ja, vad?

Vad läser du helst från?

Platta

Bok

Varför?

Tack för din hjälp! 😊